

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

SOCIALMEDICIN · MILJÖFRÅGOR · HANDIKAPP

Förbud mot handikapp

DETTA NUMMER
HAR ETT TEMA:
MILJÖN

Bengt Lindholm ger en utförlig dokumentation om behovet av en rökfri miljö. Det är tobaksrökningen han skriver om. Att sluta röka skulle man också kunna kalla hans artikel. Sid 5

Förbud mot handikapp — utställningen som mött många reaktioner av olika slag. Vi presenterar den i ord och bild på sid 12—16.

Bildkruss sid 17

Dokumentnovell med miljömotiv av Sven O. Bergkvist sid 18

RHL-information sid 20

nr 6 1972
juni-juli
pris 2:—

Håll på din rätt!

Var lite envis. Det är ju din korv det gäller. Har man en gång fått smak på Sibylla så har man. Då duger det liksom inte med någonting annat.

Kokt eller grillad eller stekt, med bröd, mos eller pommes frites...

det spelar ingen roll. Bara det är en Sibyllakiosk.

Och du! Du är i gott sällskap. Varannan varmkorv som äts i det här landet är en Sibylla. Håll ögonen på skylten så vet du vad du får. Mums!

AB Lithells, Sköllersta

Identitetsbricka för pacemakerbärare

ID-brickan levereras gratis, men utan gravyr. På brickans baksida skall bäraren ingravera sitt namn, folkbokföringsnummer och telefonnumret till behandlande klinik på sjukhuset.

Behovet av ID-bricka skall styrkas av läkare eller kurator.

För vidare information och rekvisition av beställningskort, kontakta oss.

Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

David Bagares gata 3

Tel. 08/20 09 23

Box 3196

103 63 Stockholm 3

Status

Organ för Riksförbundet
för Hjärt- och Lungsjuka

nr 6/1972 årgång 35

Ansvarig utgivare: **Albert Fredin**

Redaktör: **Erik Ransemar**

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm C

Postadress: Box 3196,

103 63 Stockholm 3

Telefon: 08/20 09 23, 20 09 24

Postgiro: 95 00 11-7

Tryckeri:

Axlings Bok- & Tidskriftstryckeri,
Södertälje

Annonsspriser:

Omslagets sista sida kr 600:—
1/1 sida = 180 × 260 mm „ 500:—
1/2 sida = 180 × 120 mm „ 275:—
1/4 sida = 90 × 120 mm „ 150:—
1/8 sida = 90 × 65 mm „ 100:—
Färgannonser 25 % tillägg.

Prenumerationspris:
Helår 20:—, halvår 11:—

Innehåll:

Probs	4
En rökfri miljö	5
Det livsviktiga vattnet	8
Vår outvecklade socialkultur: 6 om psykisk vård och psykiska sjukdomar	10
Förbud mot handikapp, utställ- ningen som de mäktiga vill stoppa	12
Status bildkryss	17
Dokumentnovell av Sven O. Bergkvist	18
RHL-information	20

Omslagsbilden samt fotona på sid. 7,
14 och 15 är från utställningen För-
bud mot handikapp.

FN:s miljökonferens ger aktiviteter av stort intresse — utanför konferensen

Man är i färd med att utarbeta en deklARATION om den mänskliga miljön. Enligt min mening kan det bli konferensens viktigaste aktstycke.

Jordbruksminister Ingemund Bengtsson
i Status nr 5, 1971.

Detta är ett tidskriftsnummer som handlar om miljö. Det är inte ett specialnummer om miljö för vi har under de två-tre sista åren mer och mer ägnat miljöfrågorna stort utrymme i Status och vi kommer att fortsätta med det så länge förbundet har råd med att ge ut en tidskrift. I någon mån har vi gett miljöfrågorna uteslutande utrymme i detta nummer, därför att det, när jag skriver denna ledare de första dagarna i maj månad, trots allt ser ut som om FN-konferensen skulle bli av.

I nummer 8, 1971 behandlade vi i en ledare den planerade FN-konferensen i miljöfrågor i Stockholm. Vi konstaterade dess begränsning. Vi krävde att Sverige borde agera för att handikappades problem togs upp vid konferensen, därför att handikappades problem i stor utsträckning är miljöproblem. Kanske är det tomt uteslutande miljöfrågor.

I nr 9 svarade jordbruksminister Ingemund Bengtsson. Han kände viss otålighet över att konferensen begränsats till vatten-, luft- och naturvårdsfrågor samt de problem som hör samman med befolkningskoncentrationen. Han uppgav att man från svensk sida velat ha med arbetsmiljöfrågor.

Ingemund Bengtsson framhöll att man från svensk sida på allt sätt skulle verka för att handikappades särskilda problem skulle bli belysta och uppmärksammade vid konferensens behandling av de olika punkterna på dagordningen.

Det skall bli intressant att se om och på vilket sätt detta kommer att ske. Det finns tecken som tyder på att de intressantaste bidragen kommer att finnas utanför FN-konferensen, nämligen i de utställningar och de olika aktiviteter som olika grupper av aktiva och intresserade kommer att visa upp vid tiden för konferensen. Det finns också tecken som tyder på att etablissemangets krafter i det längsta försökt motverka denna aktivitet, bl a genom förhållningar av beslut och ställningstaganden till medverkan.

Besöker ni Stockholm i sommar? Hör er för vad det finns aktiviteter utanför FN-konferensen som handlar om miljön. Besök dessa utställningar och aktiviteter. Jag är övertygad om att de kommer att ge er impulser i ert eget arbete för en bättre livsmiljö oavsett i vilket sammanhang ni arbetar med dessa frågor.

Erik Ransemar

Probs

Vad sker i Italien?

Bombdåden i Milano och Rom, den "heta hösten" 1969, studentrevolterna 1968, fascistupplomningen i Reggio di Calabria vintern 1970—71, upprepade statskufförsök, senast 1970 av säkerhetsstyrkornas ÖB, general de Lorenzo, strejker... Vad sker i Italien?

1948 års konstitution gav regionerna ganska stort självstyre, men fruktan för kommunistmajoritet i någon av dem, har gjort att det största kommunistpartiet utanför Sovjetzonen alltid manövrerats bort från makten och hållits i politisk karantän. Kommunistskräcken dominerade varje regeringskoalition, etablissemangets parti, kristdemokraterna, hämtade stöd från höger- och vänsterflyglar fram till första center-vänsteröppningen 1962. Inte heller därefter har kommunisterna fått majoritet i någon av de 20 regionerna. Det pris i form av splittring och politisk förflamsning vänstern och högern fått betala skildras i *Öppningen åt vänster-Politik och partier i Italien* (Antol. Red.: Johan Bergengren. Geyers 71).

Antologin är den första sammanhängande översikten över italiensk politik det sista decenniet — sedan våren 1960 då Tambroni regerade med stöd av nyfascister, och en storm av protester sköt genom landet och polisen arresterade flera arbetare vid sk kravaller. Italien är NATOs starkaste bas i Medelhavet och USA har ofta läckt ängslan över att kommunisterna i fria val skulle erövra regional majoritet inom NATO-land — ja än värre: erövra Rom via regionerna. USAs motdrag borde därför vara att gynna alla som bekämpar "den inre fienden." De iv-

rigaste häri råkar nu vara Vatikanen, maffian och nyfascisterna. Grekjuntan har avslöjats ha mycket nära kontakter med dessa och med USA-ambassaden.

K. G. Roos ger en kuslig översikt över nyfascismens förgreningar till högerpartiet MSI, armén, NATO, Grekjuntan, säkerhetspolisen SIFAR, maffian och kyrkan. Tjoget halvmilitära "fronter", kamgrupper, skvadriter, ordnar och anti-socialistorgan, kunde inge hopp om bristande inbördes enande — men konservatismens styrkor brukar lätt slutas samman genom budskapets hatfulla enkelhet: antikommunism, rasism—"européernas Europa", "värna den kristna familjen", lag och ordning, mer poliser och rop på dödsstraff av MSI-bossen Almirante, den "starke man" som sådana sammanhang föder.

I denna "kakafoni av opinioner" finns nästan bara en solidarisk formation: maffian. Den är ingen organisation utan ett system av beroendeförhållanden. Den uppstod på Sicilien omkring år 1200, och har ännu huvudfästet där men också förgreningar till gangstersyndikat överallt i världen och kan kontrollera allt från narkotikasmuggling till politiska val. Ännu bor 90 000 människor i primitiva båracker på väst-Sicilien sedan jordbävningkatastrofen 1968, berättar Åke Lindgren - Rune Nilsson, som gett ut en studiehandbok från NBV: *Sicilien, u-land i Europa*. Statens utvecklingshjälp går nämligen via mygelnationala företaget maffian.

Sven Jerstedt konstaterade redan på 50-talet i skrift att befolkningen i Palermo levde som djur i stall. I ännu en nyutkommen italiensk bok i vinter, finner Sven Jerstedt, efter en ny resa, att nästan ingenting förändrats (en studieplan för vuxenskolan: *Sicilien i närbild*.) Arbetslösheten är permanent, sju miljoner syditalienare lever i misär, landlordismen är lik Indiens, tiotusentals daglönare underbjuder varann, inga reformer, inga fackföreningar — maffian mördar ledare.

Vad finns för motvikt mot detta kaos? Såväl Jerstedt som Lindgren - Nilsson antyder Danilo Dolci. Motsatt flertalet reformatorer lever Dolci och den internationella skaran utvecklingsarbetare som dragits till hans centra, mitt i fattigdomen. Dolcis planeringssociologi går ut på att planera *med* och inte *för* människor — ifrån analyser av socioekonomiska brister och chanser — till fyraårsplaner för

utvecklingscentra och undervisning av basfakta i sina folkhögskolor för — till nyligen — analfabeter. Samtidigt experimenterar han vidare med ickevålds-påtryckningsmetodik.

Gandhikännaren Dolci använder inte politikerns metod — att rikta missnöje mot personifierad fiende, utan mot sak, icke person — han söker kanalisera det i konstruktivt arbete, agrarreformer, skolor, sjukhus osv. Han vet att de fattigas frigörelse måste bli deras eget verk, men säger också: "Inte omstörtningen utifrån utan omvandlingen inifrån." Det är "la rivoluzione aperta" — "den öppna revolutionen" — ickevåldslig socialism från basen.

Trots sina raka utmaningar till maffian har han inte lönnmördats till allas förvåning. Men sedan april 1971 har nyfascisterna utsatt kooperativen på väst-Sicilien för bombsabotage.

Erland Dahm

Vi kommer med

Status Jul

även i år!

Med bidrag av

Anderz Harning
Sture Wahlström
Sven O. Bergkvist
Ove Nord
Victor Steffen
Erik Ransemar
m fl

En rökfri miljö

Det torde idag finnas få rökare som inte känner till rökningens hälsovådlighet. Informationsverksamheten i massmedia har gjort majoriteten av rökarna medvetna om att de löper en mycket stor risk att få lungcancer och andra sjukdomar och att rökarnas livslängd blir förkortad med 5–10 år jämfört med icke-rökarna. Kunskaper av detta slag har dock inte nämnvärt minskat tobakskonsumtionen.

Detta irrationella beteende kan förklaras på flera olika sätt.

1. Rökarna kan inte sluta röka.
2. Rökarna tror inte på uppgifterna om rökningens hälsofarlighet.
3. De enskilda rökarna tror inte att risken att få vissa sjukdomar gäller just för dem. Lungcancer och andra tråkigheter drabbar ju oftast andra.
4. Rökarna värderar njutningen av att röka så högt att den uppväger de ökade riskerna. Detta är ett rationellt övervägande.

Den första förklaringen är nog den viktigaste. Vissa undersökningar pekar mot att över 70 % av rökarna vill sluta röka.

FAKTORER SOM GÖR DET SVÅRT ATT SLUTA RÖKA

Rökdebuten och rökvanorna är följden av ett komplicerat samspel mellan en mängd olika faktorer. Följande uppdelning särskiljer fyra särskilt betydelsefulla faktorer. Se figur 1.

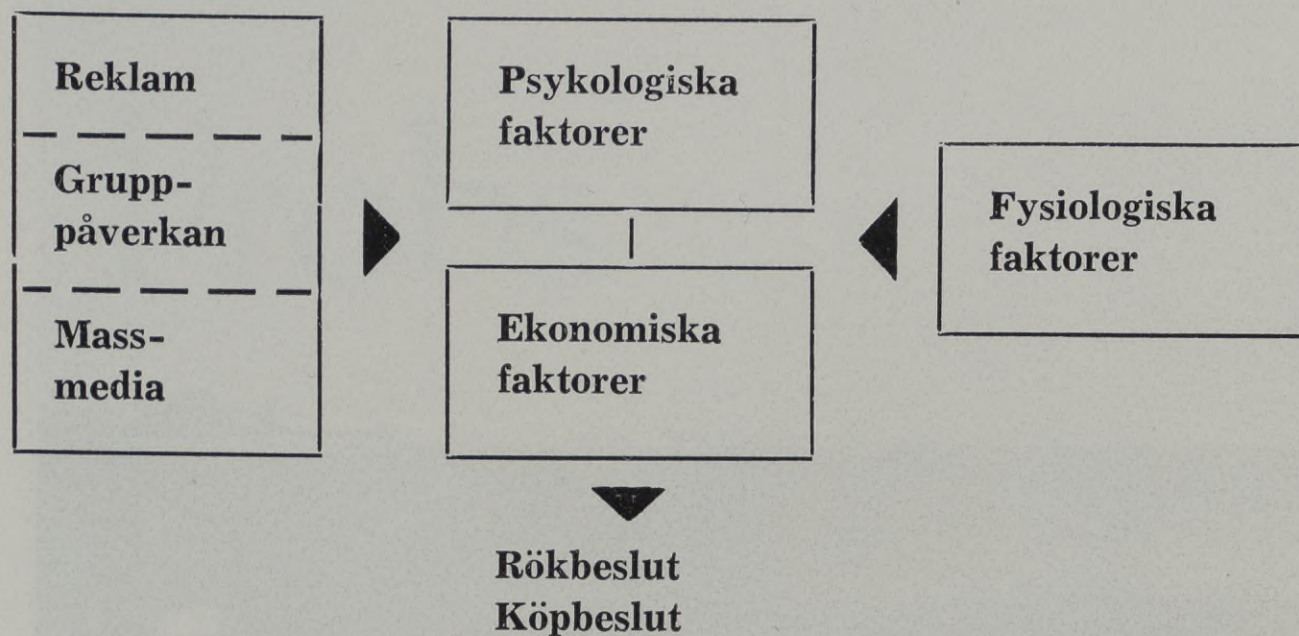
1. **Farmakologiska eller fysiologiska faktorer** — framförallt nikotinet skapar ett visst fysiologiskt beroende hos människokroppen genom sin inverkan på nervsystemet.
2. **Psykologiska faktorer** — rökningens

karaktär av vana som tenderar att förstärka sig själv är främst ett psykologiskt fenomen, rökningen ger sällskap, verkar avstressande m m.

3. **Sociologiska faktorer** — påverkan från reklam, massmedia och från människor i omgivningen.
4. **Ekonomiska faktorer** — verkar givetvis avhållande på rökvanorna. Fungerar som ett filter när det gäller att omsätta röklusten i praktiken.

Bengt Lindholm avslutar sin artikelse-
rie om rökningen med en artikel som
handlar om hur man kan sluta röka
när man en gång börjat. Det är inte
en omöjlighet.

Figur I. Faktorer som påverkar rök-vanorna.

Psykologiska och sociologiska faktorer spelar den största rollen när det gäller att initiera och vidmakthålla rökvanorna. De fysiologiska faktorerna kan främst vara av betydelse vid rökstopp som sk abstinensbesvär.

FYSIOLOGISKT BEROENDE — SIGNAL ATT TÄNDA EN CIGARRETT NÄR MAN INTE LÄNGRE ÄR TORR I MUNDEN

För tio år sedan ansåg man fortfarande att fysiologiska faktorer var av avgörande betydelse när det gällde problem med att sluta röka. Denna inställning berodde möjligen till en del på att cigaretterna i allmänhet saknade filter och kanske innehöll starkare tobak. Till största delen bottnade emellertid denna inställning i den allmänna uppfattningen av rökningen som ett individuellt, fysiskt beroende. Denna uppfattning har nu till stor del givit vika till förmån för en mera nyanserad bild där de sociologiska och psykologiska förklaringarna väger tyngst.

Faktorer som graden av muntorrhet och löshetskänslor i magtrakten fungerar i viss mån som en fysiologisk klocka för rökaren och signalerar när det är dags att tända en ny cigarett.

Om vanerökaren inte rökt på en hel dag uppkommer i allmänhet en del abstinensbesvär: trötthet, Irritation, koncentrationssvårigheter, dåligt humör, blodtrycksfall och en del matsmältningsrubbingar. I gravare fall kan depressioner uppstå. Abstinensbesvären beror på att kroppen under en längre tid vant sig vid ett förgiftat tillstånd. Kroppen behöver i allmänhet flera dagar för att ställa om sig till de nya förhållandena.

Även om abstinensbesvären i allmänhet är av ganska obetydlig omfattning kan det ofta vara motiverat att understödja den som så vill med medicinsk terapi under den första ti-

den av rökstoppet. De mediciner som oftast kommer i fråga är injektioner av Skopyl som ger torrhet i mun och svalg, vitaminer mot tröttheten och mediciner mot nervösa besvär eller depressioner.

Dessa mediciner och den medicinska behandlingen i stort ger förutom den direkta effekten även upphov till en betydelsefull känsla av stöd från omgivningen och en känsla av att under en övergångsperiod ha fått något i stället för rökningen.

Sammanfattningsvis kan man säga att de fysiologiska komponenterna av rökvanorna dels fungerar som impuls-givare till rökaren att tända en cigarett dels försvårar rökstoppet genom en del abstinensbesvär.

SOCIOLOGISKA FAKTORER

Det är allmänt känt att **grupp-påverkan** är särskilt viktig för rökdebuten under ungdomsåren eller nuförtiden i barn-åldern. Genom att börja röka visar man en anpassning och underkastelse till gruppens normer. Den äldre omgivningens negativa inställning till rökningen eller rättare sagt till de yngres rökning bidrar till att svetsa kamratgänget samman i rökfrågan.

Grupp-påverkan är även betydelsefull när det gäller att öka rökkonsumtionen. När någon annan tänder en cigarett är detta en signal till rökaren att göra likadant. Även här kan man tala om en anpassning till gruppens normer. Intressant i detta sammanhang är att undersökningar visar att rökaren i allmänhet är mer utåtriktad än genomsnittet och alltså mer benägen att ansluta sig till omgivningens vanor. Undantaget är piprökaren som i allmänhet är en mer inåtvänd och tillbakadragen natur.

Ett rökstopp försvåras avsevärt om man dagligen umgås med rökare. I viss mån upplevs det som ett svek gentemot den rökande omgivningen när man

slutar röka och ideliga impulser från denna omgivning gör det mycket svårt att avstå från frestelsen.

Från tobaksbranschen hävdas det ofta att **reklamen** i sig inte får folk att börja röka utan att den endast kan förmå rökare till att gå över till andra märken. Reklamen spelar dock otvivelaktigt en stor roll för att vidmakthålla uppfattningen av rökningen som en socialt accepterad företeelse. Reklamen tar även udden av upplysningskampanjer och andra försök att ändra på bilden av rökningen genom att i förföriska annonser förknippa rökningen med vackra, friska människor i jungfruliga landskap.

Massmedia har ett stort ansvar när det gäller rökningen och bilden av rökning som socialt accepterad företeelse. Rökande kändisar tex i TV innebär ju en oerhörd reklam för tobaksrökningen.

PSYKOLOGISKA FAKTORER

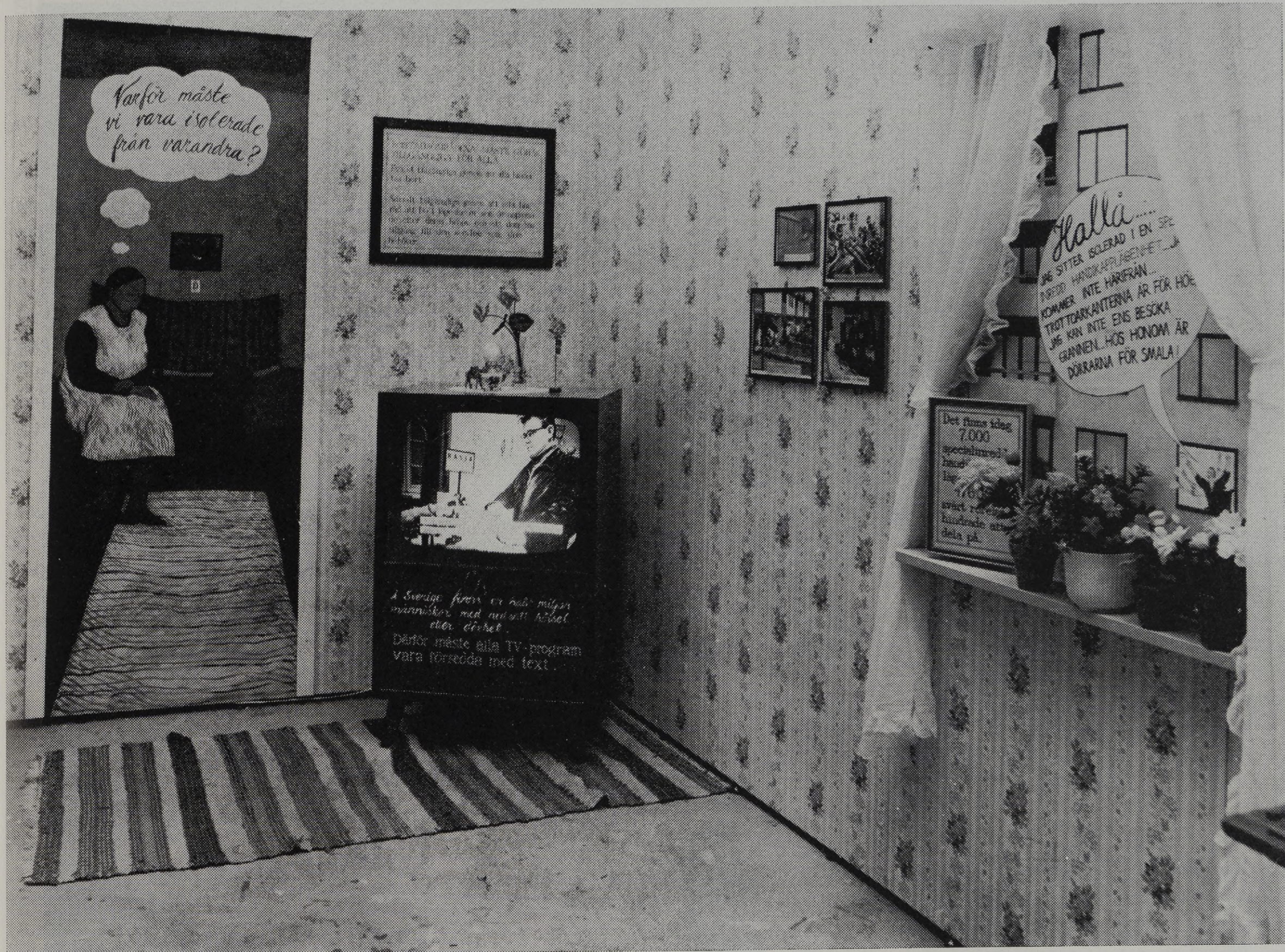
Påverkan utifrån och fysiologiska impulser påverkar alltså individen i hög grad i fråga om rökvanor. Självständiga, inre psykologiska faktorer är dock till syvende och sist det som utövar det avgörande inflytandet på rökvanornas gestaltning.

Rökningens karaktär av vana är till största delen psykologiskt betingad. Vanor är något som i allmänhet har en förmåga att förstärka sig själva. Genom rökningen införs ett element av stabilitet och konstanta förhållanden i tillvaron — rökningen innebär en flykt till ett beteende. Man röker när man druckit kaffe, ser TV-nytt, under rasterna, när man stressar, på fester, när man pratar i telefon. Man röker på badstranden, i bilkön och när man inte har något annat att göra. Kort sagt, det finns få tillfällen som inte motiverar tändandet av en cigarett.

Genom att de mest alldagliga ting förknippas med rökning kan ett rökstopp innebära kolossala påfrestningar på den vardagliga tillvaron. Kaffedrickande, telefonsamtal och framförallt umgänget med andra människor kan bli påtagligt besvärande för den som slutat röka. Det "sug" efter rökverk som uppkommer under de första dagarna av ett rökstopp är till stor del att hänföra till psykologiska faktorer som dessa — en känsla av att vardagslivet blivit berövat något av sitt innehåll.

HUR SVÅRT ÄR DET ATT SLUTA RÖKA?

De flesta som röker har väl någon gång tänkt på att sluta men aldrig kommit sig för att omsätta planerna i

praktiken. Många har emellertid gjort aktiva försök att sluta röka men gått bet på uppgiften. Främst är det sociologiska och psykologiska faktorer som bidrar till nederlaget.

Av de personer som söker upp någon av de få rökavvänjningsklinikerna i landet lyckas mindre än en tredjedel med att bli rökfria ett helt år. Dessa personer är ändå i allmänhet mycket väl motiverade för ett rökstopp.

TRE GODA SKÄL FÖR SAMHÄLLET ATT STÖDJA ELLER VIDTAGA ÅTGÄRDER MOT TOBAKSRÖKNINGEN

Hittills har samhället förhållit sig mer eller mindre passivt i rökfrågorna och genom insatser från statsägda Svenska Tobaks AB är väl sanningen den att nettot av de samhälleliga åtgärderna väger över till rökningens fördel. Vad finns det då för skäl för samhället att engagera sig i de här frågorna?

1. Myndigheterna känner mycket väl till de faror för folkhälsan som rökningen medför och borde logiskt sett handla på samma sätt som med sötningsmedlet cyklamat som förbjöds eftersom det i ett fåtal fall givit upphov till blåscancer hos amerikanska möss. Bidragande till

beslutet om cyklamatet var den grundläggande mänskliga mekanismen att betrakta det okända men misstänkt farliga med större fasa än det erkänt livsfarliga och i detalj utredda. Därmed inte sagt att cyklamatbeslutet inte var väl motiverat. Därmed inte heller sagt att ännu utförligare undersökningar av rökningens hälsovådlighet skulle vara omotiverade.

2. Samhället har ett direkt ekonomiskt intresse av att inskränka på tobakskonsumtionen. Genom sjuklighet och för tidiga dödsfall som vållats av rökningen går årligen resurser värda över en miljard kronor till spillo. Dessa enorma förluster kan ingen tobaksskatt i världen kompensera eller minska. Tvärt emot all logik tycks man på ansvarigt håll anse att tobaksskatten, som rätt och slätt utgör en skatt, kan gottgöra dessa förluster.

3. Många rökare som vill sluta röka skulle välkomna initiativ från samhällets sida för att skära ned tobakskonsumtionen och hjälpa de som beslutat sig för att sluta röka. Trots allt som sagts i de här frågorna har knappast något blivit gjort ännu. Reklamen är på det hela taget ganska opåverkad, rökavvänjningsklinikerna

för en undanskymd tillvaro och kampanjer mot rökningen lyser med sin frånvaro. Det som görs sker oftast på privata initiativ eller av fristående organisationer, främst NTS — Nationalföreningen för upplysandet av Tobakens Skadeverkningar, vars budget med statligt stöd omfattar en bråkdel av tobaksreklamen i landet.

ÖNSKVÄRDA ÅTGÄRDER MOT RÖKNINGEN

Åtgärder mot rökningen bör syfta till att förhindra eller fördröja rökdebuten;

att få rökarna att minska på konsumtionen eller att helst sluta helt;

att få fram mindre farliga cigaretter.

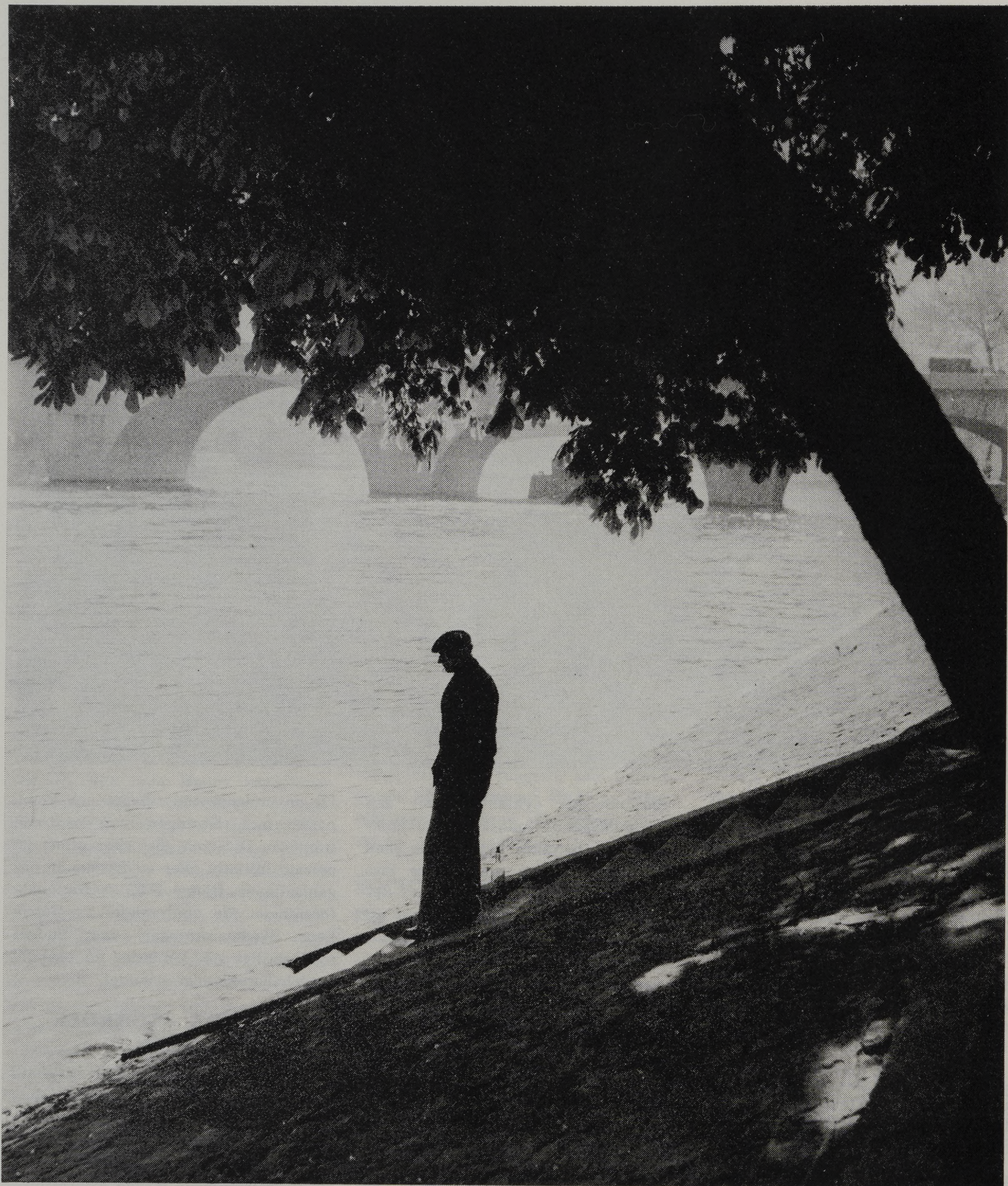
För att uppnå dessa syften kan de ansvariga myndigheterna — socialstyrelse, landsting, finansdepartement m fl, välja bland en hel arsenal av åtgärder:

1. **Upplysning** om tobakens skadeverkningar på arbetsplatser, i skolorna och i massmedia.

2. **Behandling** i rökavvänjningsklinikerna av de rökare som inte kan sluta på egen hand och som behöver hjälp av medicinsk och psykologisk expertis.

3. **Konsumtionspolitiska** åtgärder som

Forts sid 22

Det livsviktiga vattnet

*Kommer vi att kunna klara världens färskvattensförsörjning?
Den frågan ställer STURE WAHLSTROM i denna artikel.*

Större delen av jordens yta är täckt av vatten. Ändå lider man i flertalet länder mer eller mindre svårt av tilltagande vattenbrist — dvs det är grund- och dricksvattnet som tryter.

I Kalifornien, där grundvattennivån på bara några årtionden sjunkit ett par tiotal meter, är vattensituationen mer bekymmersam än i något annat tätbebyggt och högindustrialiserat område i världen. Los Angeles måste söka sig flera hundra kilometer in på den amerikanska kontinenten för att få sitt färskvattenbehov tillgodosett. På den kaliforniska landsbygden borrar man hundrametersdjupa brunnar, men ingenting tycks hjälpa.

Likartade förhållanden råder på många håll runt klotet. I Australien, Sydafrika, i flertalet arabländer, Väst-europa osv sjunker grundvattennivån ständigt, och dessutom har man de i katastroftakt ökande vattenföroreningarna att kämpa mot.

De nordiska länderna var fram till slutet av trettioalet relativt förskonade från färskvattenproblem. Sedan dess har läget undan för undan försämrats, och i Danmark, i Skåne och på Öland börjar man nu närma sig kritiska lägen.

Vid tiden kring sekelskiftet, då man oftast bar vatten från brunnar, var den svenska åtgången bara omkring tio liter per person och dygn. Nu förbrukas 400 liter per person och dygn, vilket är långt över världsgenomsnittets 70 liter och de 150 liter som världshälsoorganisationen anser vara rimlig hygienisk standard. I USA förbrukas 600 liter per person och dygn.

Den enskilda förbrukningen är emellertid mycket liten i jämförelse med industriåtgången, som i Sverige är fyra gånger större och i USA fem, och helt obetydlig om man jämför med de enorma färskvattenmängder som går åt till bevattning: två tredjedelar av allt "hanterat" färskvatten. Om tio år beräknar man att bevattningsföretagen skall sluka färskvatten motsvarande ett hundratal Dalälvar per år, vilket är en långt större kvantitet än man kan föreställa sig.

● Färskvattentillgångarna i världen är relativt små — ca 0,8 procent av allt världens vatten — resten är saltvatten.

De svenska färskvattentillgångarna är ännu så länge goda, men de minskar stadigt och blir dessutom i allt snabbare takt förorenade av konstgödsel, giftbesprutningar, oljerester, tvättmedel och allsköns annat otyg. Vattenexport — främst till Köpenhamn — har börjat diskuteras, liksom överföring

på längre distans till svenska under-skottsområden i Sydsverige.

I de större städerna skapas snabbt nya vattenproblem. Deras väldiga vattenaavisande ytor släpper inte ner regnvattnet, vilket dels ger svårigheter med förorenat "dagvatten" och dels sänker grundvattennivån under dem. Djupbyggen (flervåningsanläggningar under jord, trafik- och avloppstunnlar etc), samt i samband härmed omfattande torrpumpningar, bidrar också i hög grad till grundvattensänkningen, som på många håll har lett till skador på husgrunderna för hundratals miljoner.

● Under senare år har det talats mycket om avsättning av havsvatten som den i framtiden enda tänkbara räddningen. I Kuwait vid Persiska viken har man en avsättningsanläggning som klarar 25 miljoner liter vatten per dygn. Det är vackert så, men om man närmare begrundar de nyss anförda förbrukningsciffrorna, så inser man lätt hur relativt uttrycket "en droppe i havet" kan vara.

För övrigt finns det än så länge all anledning att ställa sig skeptisk till det avsaltade (evaporerade) havsvattnet. Man har under några år provat sådant vatten ombord på bla svenska handelsfartyg, men resultatet har inte varit helt tillfredsställande. Experterna framhåller, att sådant vatten är mjukt och därför mycket lämpligt som matvatten samt till tvätt och andra förekommande sanitära ändamål. Men — är det också hundraprocentigt rekommendabelt som dricksvatten?

Genom rapporter, som inkommit från olika håll, har tvivelsmålen börjat hopas. Man frågar sig: har evaporerat vatten den rätta kemiska sammansättningen? Kan det verkligen anses vara ett "levande" dricksvatten? Är det inte snarare ett sterilt destillat?

I sammanhanget kan nämnas, att British Ministry of Transport inte har godkänt evaporerat havsvatten för drick- och matlagningssändamål ombord på engelska fartyg.

Man har hos personer som under en längre tid druckit sådant vatten märkt påtagliga förändringar av i första hand naglar, hår och tänder. Vidare har ihållande trötthetssymtom konstaterats.

Vidare har man observerat, att krukväxter, som vattnats med evaporat, vissnat och dött inom mycket kort tid.

● På tal om vattenföroreningar så har man beräknat att det i USA:s sjöar och vattendrag varje dag släpps ut 660 000 000 000 liter kloak- och av-

loppsvatten. Mer än 50 procent av denna kvantitet får bara en grundläggande behandling, vid vilken större delen av föroreningarna lämnas kvar. Doktor Jack Gregman i amerikanska inrikesdepartementet säger: "Nästan vartenda vattendrag i detta land är förorenat i större eller mindre utsträckning. Några av dem har nu inte längre förmåga att ta hand om allt avloppsvatten. I juli 1969 blev Cuyahogafloden i Ohio så full med olja och skräp att den faktiskt tog eld, varvid två broar förstördes."

Floder i andra industriländer befinner sig i ett liknande tillstånd. En stor del av Rehn är inte mycket bättre än en kloak. I tidskriften *Der Spiegel* kunde man för en tid sedan läsa: "Om alla dessa substanser skulle transporteras per järnväg, skulle man behöva mer än 3 000 godsvagnar — varje dag!"

Det var om denna flod Martin Luther på sin tid sade: "Den vimlar av feta gäddor och har ett underbart lögarvatten." I dag kan detta vatten inte ens användas för befattning av åkrar. Åkrarna skulle helt enkelt dö.

● När organiska avfallsprodukter släpps ut i en flod, sönderdelas en stor del av detta och späds ut av vattenflödet. Sedan bryter floden de kvarvarande partiklarna genom oxidation och med hjälp av vattenbakterier, som lever på organiskt avfall och förvandlar det till oskadliga, luktfria föreningar. Till och med vattnet i ett vattendrag som är starkt förorenat i närheten av en mindre stad kan vara nästan rent när det runnit bara några kilometer.

Detta så länge en normal balans är för handen.

I våra dagar drabbas emellertid allt fler av jordens vattendrag av vad man skulle kunna kalla "dålig matsmältning" och blir ogenomskinliga, skummande och illaluktande. De håller helt enkelt på att bli överansträngda, belastade över sin naturliga självreningsförmåga.

Liksom när det gäller luften kan man inte alltid bedöma en vattensamlings renhet genom att helt enkelt döma efter utseendet. Den eller den lilla insjön kanske ser tämligen klar ut. Ja, den lyser måhända rentav blå. Ändå kan den vara "döende" genom överdosering av näringsämnen, vilka snart leder till en explosionsartad tillväxt av alger och mikroskopiska vattenväxter. Det ymniga ruttnande materialet förbrukar i allt snabbare takt syre och

Vår outvecklade socialkultur: 6

Rätten att "gå i bitar" — och att helas igen har Rune M Lindgren kallat detta avsnitt om psykiatrisk vård och psykiska sjukdomar.

Doktor Gustav Jonsson vid Skå gav, i samband med att han lämnade ett vikariat vid Karolinska sjukhusets barnpsykiatriska klinik, förslaget:

Låt oss avskaffa barnpsykiatrin. Begreppet "leder till att man psykologiserar bort den svåraste delen av problematiken: samhällsproblemen. Nu talar man om sociala bakgrundsfaktorer och så vidare, men dom sakerna kommer aldrig i fokus. Att försöka lösa barns problem utan att samtidigt angripa samhällsproblemen är ett slag i luften".

Jonsson har också — i gensaga mot dem som apropå demonstranter och politiska aktivister överhuvud — talat i psykiatriskt diagnostiserande termer, erinrat:

Genom att ställa den psykiatriska diagnosen i fokus för uppmärksamheten mörklägger man lättvindigt de sociala och politiska konflikter som utgör grogrund för konflikterna.

Det är viktiga påpekanden, som för övrigt varierar på olika sätt i vår sociala allmändebatt. Fil lic Kaj Håkansson, som på en vinterkonferens 1970, bl a diskuterade det ökande antalet tvångsintagningar på de psykiatriska sjukhusen, uttrycker sig så här:

Ju mer psykiatrin får inflytande på olika samhällsområden ju mer tenderar människor att definiera sina problem i psykiatriska termer även om de är socialt och politiskt betingade.

Psykiatrins ställning i vårt samhälle har gradvis kommit att diskuteras allt intensivare under senare tid.

Det har handlat om frontalattacker ibland, nota bene mot den psykiatri som kritikerna menar fungerar fel.¹⁾ Även psykiatrins specialformer diskuteras.²⁾ Likaså: situationen inom mentaltvården i stort.³⁾

Allmänt kan här sägas:

Situationen inom mentalsjukvården

är bekymmersam, bl a beroende på personell underbemanning, otillräckligt utbildad personal etc. Förändringar är på väg: Den tidigare defensiva övervakningen tenderar övergå i aktiv sjukvård. Den påtagliga läkarbristen gör emellertid fortfarande att man i främsta rummet nödgas inrikta sig på att hålla verksamheten "flytande"; de fördjupande, meningsfulla åtgärderna hinns helt enkelt inte med. De differentierade vårdformerna stannar också i stort sett på pappret, rehabiliteringsverksamhet och eftervård likaså.

Ändå har, naturligtvis, Cooper rätt: Vi måste ha friheten att "gå i bitar" — och att helas igen.

Cooper menar emellertid samtidigt:

Under de senaste hundra åren har psykiatrin enligt allt flera psykiatrer, alltför nära lierat sig med behoven inom det samhälle vari den verkar. En stor del av psykiatrin, vilken progressiv dräkt den än tar på sig, syftar till att tvinga fram en konformism enligt myndigheternas stela och stereotypa diktat — som dessvärre ofta är främmande för patienternas individuella behov och individuella verklighet.

Allt fler psykiatrer börjar emellertid, poängterar Cooper, att tycka illa om den roll som påtvingas dem:

Att tjäna som ett slags mentalpolis för samhället i övrigt.

Nycander för sin del påpekar — apropå rättspsykiatrin, som i och för sig är en liten, men en viktig, sektor av psykiatrin i landet — att den karakteriseras av en repressiv grundsyn på de psykiskt avvikande, och att den medvetet nonchalerar vårdsynpunkterna. Han gör tillägget: Rättspsykiatrin är i sig själv infogad i ett straffrättsligt sammanhang, fungerar i stort sett i rollen som hantlangare åt domstolarna: Några reformtankar av större värde har den aldrig tillfört kriminalpolitiken.

Cooper igen:

Problemen ligger ofta inte hos den

"sjuke" utan i hela sambandssystemet mellan människor, särskilt inom hans familj men också i relationerna till den stora samhällsliga gemenskapen. Sjukdomen finns inte "i" en individ utan i det system av förhållanden vari han deltar. Schizofrenin t ex är något som händer mellan individer, inte något som händer inom en individ: Man kan inte se patienten isolerad från den mänskliga miljön.

Ett andra led i detta resonemang är:

I dag ställs patienterna på mentalavdelningarna inför en kraftig nedbrytning av den nedbrytande process som hade börjat innan patienten togs in på sjukhus. Här förespråkar Cooper en nödvändig "rollupplösning". Det gamla auktoritära mönstret — och undertryckandet av skilda symtom med hjälp av mediciner, elchocker etc som framkallar en situation med försvagad vitalitet i patientens inre liv — bör höras gärdagen till: Nu måste vårdare och vårdad söka sig fram till nya former för kommunikation.

Cooper ger en rad exempel på nya, möjliga behandlingsformer, i sin rapport.

Det finns dock också svenska exempel på friska — och meningsfulla — experiment på detta vårdområde.

Psykiatriska rehabiliteringskliniken vid regionsjukhuset i Örebro lämnar fakta.

Där går patienter och personal i egna kläder. Patienterna slipper alltså depersonaliseras i gängse, måttligt skraddarsydd, sjukhuskostymring. Patienterna sysselsätts vidare på ett meningsfullt sätt i en miljö som är så realistisk som möjligt, socialt sett. De får timpenning för sitt arbete. De får också vara med och ta ställning till sin

¹⁾ David Cooper: Psykiatri och anti-psykiatri, Aldus 1970

²⁾ Svante Nycander: Avskaffa rättspsykiatrin. Tribunserien, Bon. 1970

³⁾ Lars Furhoff: Maskerat därhus. Tribunserien, Bonniers 1965

egen behandlingsplan. En industri-
verkstad har lagts i anslutning till kli-
niken. Generöst landstingsstöd stöttar
upp verksamheten — en verksamhet
som fungerar bra.

Och som, vill man tillägga, är ett all-
deles naturligt och självklart allmänt
föredöme, åtminstone borde vara det!

Ett ytterligare tillägg kan också gö-
ras.

Redan den Socialstyrelsens utred-
ning vi tidigare har talat om konstate-
rar förekomsten av ogynnsamma "hos-
pitaliseringseffekter" hos sjukhusvård-
ade, psykiskt utvecklingsstörda. Man
förespråkar en tidigt insatt förebyg-
gande behandling, koncentrerad bl a på
de samlevnadsproblem och sociala
misförhållanden som har gett upphov
till de psykiska störningarna, utan in-
ternerings och dogmatisk renodling av
en enda terapimetod. Socialstyrelsens
utredning påminner för övrigt också
att kostnaderna för sjukhusintagna
kan vara upp till sex gånger högre än
för de icke sjukhusintagna vårdfallen.

Även i Låginkomstutredningen mö-
ter ett par viktiga påminnelser:

Det finns betydande potentiella ut-
vecklingsmöjligheter även hos skilda
grupper av psykiskt utvecklingsstörda,
intellektuellt handikappade. Idag får
dock dessa grupper den minsta och
sämsta utbildningen. Därtill: De place-
ras ofta i miljöer som förstärker i
stället för att underlätta deras handi-
kapp.

De utvecklingsstördas handikapp,
summerar man, består ofta till stor del
av institutionaliseringseffekter. I varje
fall är det, ifråga om psykiskt utveck-
lingsstörda som tidigt placerats i och
länge vistats i utvecklingshämmande
institutionsmiljöer omöjligt att avgöra
det ursprungliga handikappets och in-
stitutionaliseringseffekternas relativa
betydelse.

Tydligare sagt: Det finns grundad
anledning tro att skiftande anstalts-
tillvaro bekommer dessa, liksom andra
vårdgrupper, mindre väl — sådan in-
stitutionsvården nu traditionellt funge-
rar!

Redan detta motiverar en brett in-
satt, fortsatt reformpolitik på detta
område. Ty — något drastiskt uttryckt
— och med David Coopers ord: Defi-
nitionen på mental hälsa är idag bara
en samling mer eller mindre godtyck-
ligt bestämda sociala normer.

"De friska är de som lyckats und-
vika att bli intagna på sjukhuset ob-
servationsavdelning".

DISKUTERA

Hur definierar man begreppet mental
hälsa?

Bl a så här: "Förmågan att uthärda
och utvecklas genom konflikter". Är
det en bra definition? Invändningar?
Vilka?

Kan det ligga någon sanning i utsa-
gan att vårdragarnas personlighet
systematiskt deformeras av skiftande
förenklad psykiatrisk behandling?

Är "de vita rockarnas" auktoritet
alltför stor på det här vårdfältet? Hur?

Rör sig psykiatrin alltför ofta med
värdeladdade moraliserande uttryck?

Schizofrenin har över 100 symtom-
bilder, och är för övrig den vanligaste
metala störningen. Är vi inte, tror ni,
med ett så rymligt sjukdomsbegrepp
alla på ett eller annat sätt "mentala
avvikare"?

Kan de psykiatriska vårdformerna
förmänskligas? Hur?

En del, företrädesvis yngre, psykia-
ter vänder sig mot att, som tex Cooper
uttrycker det, tiotusentals patienter nu
får sina hjärnor "sönderslagna" av el-
chocker, och mot alternativ behand-
ling med "kemiska tvångsmedel". Är
det, tror ni, en rimlig kritik?

Också här vill vi påminna: Ta också
upp och vidareför resonemangen från
vår allmänna genomgång.

Hur använder du orden?

Lennart Grosin skriver i **Fönstret** om
hur vi använder våra ord:

"Vi använder fel ord. Ord som inte
stämmer överens med våra verkliga
intressen eller, för de flesta av oss,
med vår egentliga politiska uppfatt-
ning. Vi menar ett men säger andra
ord. Menar arbetsköpare, men säger
'arbetsgivare'. Och visst vill man ha
oss att använda orden så. Visst vill
man ha oss att åtminstone omedvetet
och slentriantmässigt ta ställning för
kapitalismen. När vi nu inte medvetet
och i grunden kan förmås att göra det.
Visst vill man försöka hindra oss att
se sammanhangen och i stället använ-
da ord som döljer. Och det är en om-
fattande indoktrineringsapparat man
har till sitt förfogande.

Lyssna på orden i radio och tv, lägg
märke till hur de används i tidningar-
na. Också i dem som ägs av arbetar-
klassen. Därför måste vi själva vara
uppmärksamma. Göra klart för oss vad
de säger och vad de döljer. Och vilka
som måste till för att uttrycka de
verkliga förhållandena och våra egent-
liga ställningstaganden och intressen."

Utom parlamentet — eller inom?

Gunnel Thörnander skriver i **Fönstret**
om de utomparlamentariska opinions-
rörelserna:

"En mycket stor del av befolkningen
i vårt land uppfattar sig som politiskt
aktiva endast vid de allmänna valen.
Då lägger de sin röstsedel. Dessemel-
lan är politik bara något som vissa
yrkespolitiker sysslar med. Politik blir
synonymt med käbbel som inte angår.

Språket politikerna använder är
svårt, riksdagsdebatterna blir tråkiga
TV-program, de ideologiska skillna-
derna mellan partierna blir urvattna-
de subtiliteter och intresset styrs lätt
in på skendebatter om oviktiga frågor.
Klyftan vidgas mellan väljare och po-
litiker, alltför känner sig maktlösa
och allt färre förstår innehållet i den
parlamentariska demokratin.

I ett sådant läge uppstår naturligt
utomparlamentariska rörelser. Då går
det inte an, att yrkespolitikerna rea-
gerar med kalla handen och ansvaret
ligger främst på regeringspartiet.

Den utomparlamentariska opinionen
måste förstas, analyseras och lyssnas
till. Klyftan som uppstått är framför
allt politikernas eget fel och det är de-
ras jobb och skyldighet att försöka
minska den."

En broschyr om miljövård

"Miljövård en växande samhällsupp-
gift", en informationsbroshyr från
naturvårdsverket och jordbruksdepar-
tementet, har kommit i en ny och re-
viderad upplaga. Texten har fräschats
upp och gjorts aktuell. En del kapitel
är helt omändrade. Bildmaterialet är
också utbytt. Den har i denna omgång
tryckts i 20 000 exemplar. I maj kom-
mer också utgåvor på engelska, tyska,
franska och spanska.

Broschyren är helt gratis.

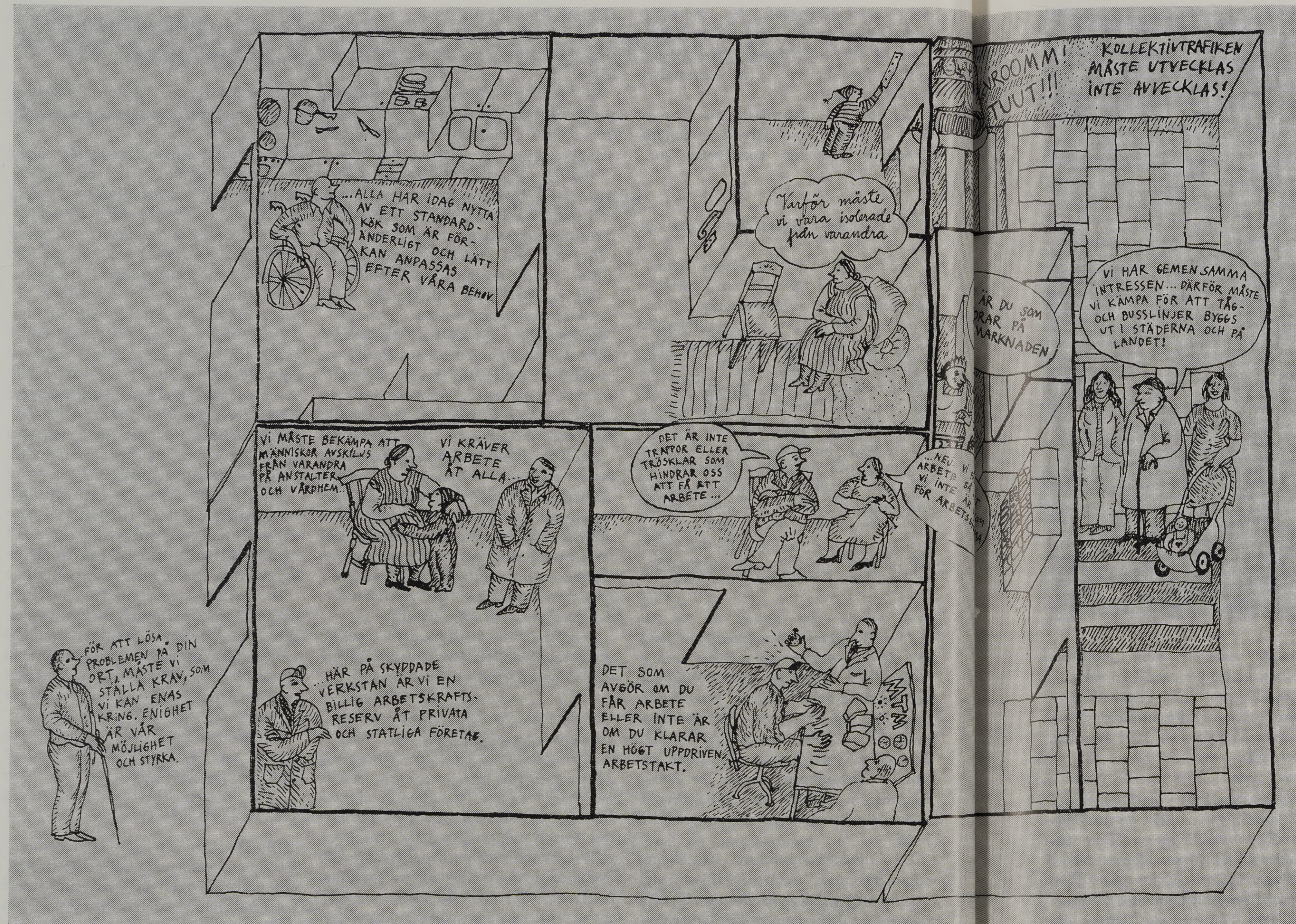
Skriv till Statens Naturvårdsverk,
Informationsenheten, Stockholm.

VID BESÖK I HÖÖR,
ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe
Propra rum
Tel. 0413/200 25

Förbud mot handikapp — utställningen som de mäktiga vill stoppa

Förbud mot handikapp blev en omstridd utställning redan innan den var klar att sändas ut från Riksutställningar. Generaldirektör Lenart Holm ville inte vara med om att godkänna den. När det hindret var övervunnet — och där pressdebatten i Dagens Nyheter säkert spelade in — kom andra hinder in: där man innan debatten tackat ja till visning av utställningen sa man plötsligt nej. — Nu har utställningen varit på olika platser i vårt land sedan i fjol höstas. I Alingsås granskades utställningen av Handikappforskningen i Göteborg. Vi presenterar denna rapport i sin helhet för att ge exempel på en sorts reaktion. I Lund, där utställningen först visades, var Anti-Handikapp medutställare. Anti-Handikapp ger sin syn på utställningen i form av en kritisk granskning av Handikappforskningens rapport.

Handikappforskningen:

En tråkig utställning

Riksutställningars "Förbud mot handikapp" har till uppgift att väcka allmänhetens medvetande om de handikappades problem i samhället, att visa på negativa konsekvenser av samhällets utformning och regler, ge anvisningar på hur samhället borde vara utformat. Utställningen spänner sålunda över ett vitt område. Man har till följd av detta varit tvungen att begränsa inriktningen till några av-

snitt. Den ena delen är boende-när miljön och den andra arbetsituationen. Då man planerat att utställningen skall ses "ur rullstolssynpunkt", d v s man skall åka runt i rullstol, kommer huvudintresset att fixeras kring de rörelsehindrades förflytningsproblem. Arbetsituationen koncentreras till relationen arbetstagar-arbetsgivare, arbetsvårdens bristande förmåga och de skyddade verkstäderna. Bostadssituationen belyses från köksaspekten och hissen. Närmiljön tar i första hand upp gatumiljön och snabbköpsaffärerna.

GENOMGÅNG AV UTSTÄLLNINGEN

Köket. Man har i köket redovisat två alternativa köksuppställningar. På ena

sidan har man velat visa en "dålig" lösning och på den andra sidan en "bra" lösning. Man vill enligt vad som framhålles se den "bra" lösningen som en lösning för alla. Man har i uppläggningsen inte använt den nya köksstandarddarden. Man bygger sålunda på ett föråldrat system. Man har bortsett ifrån att det "dåliga" köket är det bästa för tex käppberoende höftstela handikappade. Man har också bortsett ifrån att man i den "bra" delen i hög grad försämrat vissa funktioner. Man har vänt diskåldorna på ett ofördelaktigt sätt. Förvaringsvolymen har högst avsevärt reducerats. Ugnen har tagits bort och "målats" på väggen d v s man har lagt den utanför kökets yta. Man har använt sig av en el-spishäll, som är klart olämplig för vissa rullstols-

bundna, markerat reglageknappar, som för en del handikappade sitter på ett olämpligt ställe. Arbetsbänken är icke acceptabel för en rullstolsbunden, den är för hög, saknar utdragsskiva o s v. Rullhurtsen, som är bra i många sammanhang och i rätt utförande har här försetts med alldeles för små hjul, lådorna går på glidlistor, som gör dem tröga o s v. Man hade kunnat undgå alla dessa misstag om man hade anlitat någon sakkunnig person. Man har alltså här haft vissa goda ambitioner men man har tyvärr varit för okunnig för att kunna genomföra dem.

Hissen. Hissen visar samma sak. Man har gjort en hiss dörr, där man använt felaktiga dörrstängare. På ett vis är dörren "lättare" att manövrera än ordinarie hiss dörrar, på ett annat vis svä-

rare. Inne i huset har man gjort en "bra" och en "dålig" sida. Den sida där man visar "bra" saker är klart dålig. Det går t ex inte att sitta i rullstol och trycka på reglageknapparna. Dessa är visserligen placerade i rätt höjd men så långt in i ett hörn att man måste ha god armfunktion för att komma åt dem då fotplattorna på rullstolen utgör ett hinder. Den "ledstång" man satt upp är inte "greppvänlig". Den är för smal. Hissförslaget är inte genomtänkt.

Trottoaren-övergångsstället. Man har gjort två övergångsställen: ett "bra" och ett "dåligt". Det "bra" övergångsstället har getts avfasade kanter. Bra för rullstolar men ej för blindas och gamla, då avfasningen skett inne på trottoaren. En person, som går långsamt trottoarkanten och inte är tillräckligt

uppmärksam kan sålunda falla utåt gatan när han kommer till övergångsstället. Avfasningen har gjorts för lång.

Affären. På en pelare i lokalen hade denna del av utställningen något förvanskats. Kvartersbutikernas nedläggning behandlades mycket schablonmässigt. Man ville ha dem, men man ger ingen lösning på hur det skulle ordnas, vem skulle betala o s v. I "butikens" har man använt storköpets uppställning, inte kvartersbutikens med sitt relativt stora sortiment, men med få förpackningar av varje. Inpackningsförslaget i hyllorna är därför dåligt valt. I monterskåpet hade man en "dålig" hylla och en "bra". Man har velat visa att man med vettig planering av varorna kunde underlätta för handikappade. Tyvärr har man missat

även här, då man inte satt någon hylla för den för rullstolsbundna bästa höjden. Genom att endast ta ett begränsat sortiment, har man gjort det alltför lätt för sig. Tomatketchup fanns i alla hyllorna. Hur länge skulle det finnas flaskor på de åtkomliga hyllorna? De kommer självfallet att tas först.

Den andra delen av utställningen är mindre teknisk. Den är rent samhällspolitisk. Den har utformats som en mängd påståenden, vilka preciseras i sentenser. Man förenklar det för sig då man "skär" alla handikappade över en kam. Man angriper "jaktet", "stressen" och förkastar samtidigt den lösning som många handikappade måste ha — en arbetsplats där arbetstagaren är "skyddad" för ackordsjaktet. Man använder "schablonen" skyddad verkstad. Man kan mycket väl klaga på lönen, arbetsförhållanden osv på en sådan verkstad, men man måste samtidigt medge att vi inte kan vara av med dem för de handikappades skull, som behöver dem. Samma ensidiga inställning möter man i den "testmaskin" man satt upp. Dels är denna del intetsägande och tråkig, men dessutom bortser man från den aspekten att en arbetstest också är till för att arbetstagaren skall få hjälp att bedöma vilket jobb han passar för. Att olika arbeten kräver olika grad av snabbhet, precision, noggrannhet osv och att olika perso-

ner passar bättre för det ena än det andra bortser man ifrån. Köbrickorna till ingången till Arbetsvärden uppger hur många personer som får utbildning, omskolning osv. Är detta kritik?

En något förvånande uppgift finns på "portalen". Här uppges att 5 000 dödas, 23 000 invalidiseras och 250 000 knäckts av arbetets stress och hets och arbetsmiljöns brister. Siffrorna är inte verifierade. Räknas tex olyckfall till och från arbetsplats med? De räknas in i yrkesskadestatistiken. Man kan ju knappast inte skylla på arbetsplatsen. Att livet är jäktigt, stressigt mm kan verifieras på många sätt. Men är det själva arbetet som gör det? Sitter man som läkare finner man att människor kanske minst lika ofta är "stressade" och "jäktade" av sin personliga situation. Familjeproblem, avbetalningarna på bilen, sommarstugan osv pressar ofta mer än arbetet. I utställningen tycks det bara finnas en orsak — arbetet.

I några påståenden går man åt "företagare" och "arbetsgivare". Även här är det ytterst schablonmässigt. Vem bestämmer lönen och arbetstakten på vårdsektorn, på socialsektorn och andra ställen där samhället är "ägare". Vad betyder fackföreningsverksamhetens agerande för hetsen på arbetsplatsen?

Med dessa synpunkter vill vi bara

framföra att hela den samhällspolitiska avdelningen dels skjuter handikappet i bakgrunden för de politiska slagorden, dels att man inte tillräckligt beaktat andra aspekterna i de problemen man tar upp.

Klarqvist-Ransemar har gjort en sammanställning i slutet av utställningen över handikapporganisationerna. Samtidigt som man i denna del av utställningen talar om att man skall vända sig till organisationerna vill man ha bort dem. Man ger här "antihandikapp-organisationen" en särställning — saxen som klipper sönder spindelnätet av handikapporganisationerna. Här har man fallit för antihandikapps egen propaganda i stället för att analysera förhållandena.

Sociala kontaktproblem för handikappade behandlade på ett mindre seriöst sätt tex telefonblocket och anteckningen angående färdtjänst och personen som sitter och ropar i ett fönster. De hörselskadades problemkomplex kommenteras endast med TV med att "nyheter för hörselskadade på lördag". De blindas speciella problem nonchaleras.

Sammanfattningsvis vill vi framhålla att vi upplever utställningen "förbud mot handikapp" som en tråkig utställning. Den har ingen fläkt. Den tar upp en mängd slagord utan att man

klargjort deras täckning. Man har gjort det mycket enkelt för sig. Detta beror sannolikt på att man inte förstått hur svårt hela problemet är. Man har sannolikt haft de allra bästa ambitioner men p g a bristande erfarenhet och kunskap och ett alltför snävt perspektiv har man inte lyckats nå upp till ambitionerna. Man har i flera väsentliga avseende klart misslyckats och gjort så dåliga saker att de inte borde ha fått vara med i en seriös utställning (kök, hissar, övergångsställen). Hela det samhällspolitiska avsnittet hade blivit bättre om det inte hade hängt upp på "handikapp" utan gjorts som en samhällspolitisk fråga. Det är synd att man skall "utnyttja" handikapp på detta sätt. Ägandeförhållandet på företagen, testsituationen osv är ju inte direkt "handikappfrågor". ■

Anti-Handikapp:

Kritiken är befängd

Den reaktionäre professorn Brattgård har för den reaktionäre generaldirektören Holms räkning granskat utställningen "Förbud mot handikapp", som på Riksutställningars begäran är gjord

av en grupp inredningsarkitekter och illustratörer från Stockholm.

Anti-Handikapp har tagit del av Brattgårds granskning. Trots att Anti-Handikapp alltså endast gjort den lokaldel, som visades i Lund, ämnar vi i det följande kommentera granskningen, eftersom den så väl belyser Brattgårds makthunger och politiska inställning.

Brattgårds granskning präglas av småskurenhet och kverulans. "Förbud mot handikapp" är en idéutställning. Men istället för att ta upp de större sammanhang som är utställningens huvudsyfte, har Brattgård med illvillig avsiktlighet uteslutande sett detaljer.

När det gäller utställningens köksdel — som är den första av de fem delar, som Brattgård behandlar — diskuterar han överhuvudtaget inte idén att i alla bostäder redan från början installera en flexibel köksinredning. Brattgård skriver exempelvis istället: "Arbetsbänken är icke acceptabel för en rullstolsbunden, den är för hög, saknar utdragsskiva osv." Men flexibiliteten innebär bl a att man kan få överskåp och arbetsbänk på den höjd som bäst passar en och att underskåpen kan sitta fast på väggskenor eller vara rörliga genom att förses med hjul.

Också i utställningens del om hiss kontra trappa lyckas Brattgård rada

upp en mängd detaljmärkningar utan att ens snudda vid det väsentliga: kravet på hiss i alla byggnader över en våning (kanske därför att det var Anti-Handikapp som först tog upp det till offentlig debatt).

Avsnittet om trafikpolitiken har Brattgård behandlat med samma ensidighet. Bilismens expansion på kollektivtrafikens bekostnad med alla de handikappade effekter den utvecklingen har berörs inte med ett ord, medan kantavfasningen vid ett övergångsställe detaljkritiserar med ett oöverträffat sinne för det proportionslösa.

Handikappades intresse är ju att kvartersbutiker med den närservice de kan ge finns i tillräckligt antal i varje bostadsområde. Men Brattgård har uppenbarligen ingenting emot att låta dem utkonkurreras av de kapitalstarka stormarknadskedjorna: "Man vill ha dem (kvartersbutikerna), men man ger ingen lösning på hur det skulle ordnas, vem som skulle betala osv."

Brattgård stämmer alltså in i den reaktionära propagandakör, som gör gällande att storköpsvaruhusen skulle vara billigare att handla i. Han tiger emellertid omsorgsfullt om både de samhällsekonomiska och personliga kostnader, som uppkommer för framför allt äldre och handikappade vid den pågående utveckling, som utarmar bostadsmiljön på närservice.

Brattgårds detaljanmärkingar i dessa fyra delar är inte alltid utan fog, men även han själv är medveten om att de småfel han gör väsen av, är lätta att korrigera. Hans kritik bottnar i själva verket i hans makthunger, som vill få honom att framstå som ensam sakkunnig på "handikapp" och därmed koncentrera ytterligare inflytande åt hans monopolglada Handikappforskning i Göteborg.

När det slutligen gäller utställningens femte del, arbetsdelen, blir Brattgårds hemhörighet i överklassen tydligare än någonsin, eftersom han där tvingas upp på den principiella nivån. Å ena sidan säger han: "Att livet är jäktigt, stressigt mm kan verifieras på många sätt. Men är det själva arbetet som gör det?" Å andra sidan hindrar detta honom icke att försvara de skyddade verkstäderna sålunda: "Man angriper 'jäktet', 'stressen' och förkastar samtidigt den lösning som många handikappade måste ha — en arbetsplats där arbetstagaren är 'skyddad' för ackordsjäktet."

Brattgårds ambition är att nedtona näringslivets stigande krav på den arbetande, men i månadet om de skyddade verkstäderna blir han så inkonsekvent att sanningen slinker ur honom. Han är trots allt medveten om jäktet. Varför månar han då om de skyddade verkstäderna som möjliggör näringslivets fortsatta urslitning av arbetskraften? Vem är det som tjänar på att de skyddade verkstäderna finns, professor Brattgård?

I själva verket är det ju nödvändigt att kräva ett annat näringsliv där arbetsförhållandena anpassas efter de arbetandes behov, vilket skulle förhindra utslagning och uppdelning i två arbetsmarknader. Det förutsätter att makten tas av de arbetande och redan utslagna. Men trots att ytterligare nya människor varje dag slås ut till den skyddade arbetsmarknaden hävdar Brattgård att detta inte är några direkta handikappfrågor!

Professor Brattgårds kritik mot "Förbud mot handikapp" är befängd. På det handikapptekniska planet har utställningen mycket att ge. När det gäller det samhällspolitiska perspektivet så skall det en man med Brattgårds politiska lojalitet till för att beteckna den som alltför vänsterradikal.

Åsikterna om "Förbud mot handikapp" kan naturligtvis gå isär precis som de gör om så många företeelser här i världen, men Brattgård har, som framgått, särskilda motiv för sin nedsvärning av utställningen. ■

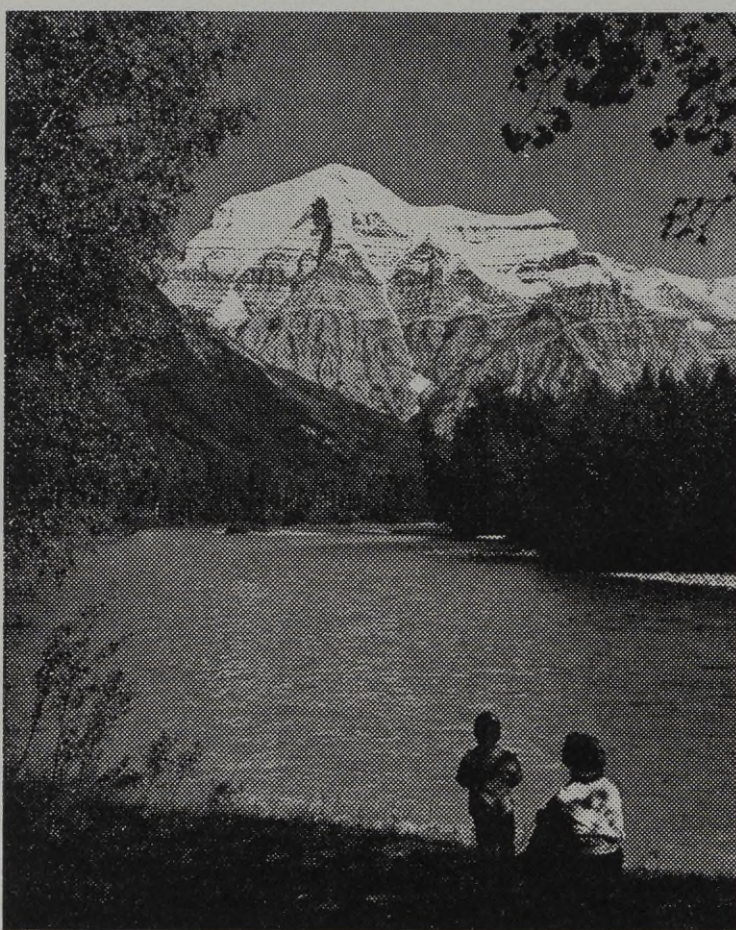
Det livsviktiga ... Forts fr sid 9

fisken blir sjuk och dör, och innan man vet ordet av är förstörelseprocessen fullbordad.

Eriesjön är ett verkligt skräckexempel på denna kvävningssjuka. Praktiskt taget all värdefull fisk är redan försvunnen och förstörelseprocessen pågår oavbrutet. Ändå är detta en mycket stor sjö; den omfattar inte mindre än 25 743 kvadratkilometer.

Nå, men i Schweiz då! Där finns det väl fortfarande vackra, friska sjöar, som inte råkat ut för människans nästan otroliga förstörelselusta.

Jodå, än så länge ser flertalet av dem nog så blåa och friska ut, men schweizarna ser dem i alla fall sakta

men säkert förlora den en gång så berömda kristallklara renheten. Zürichsjön, Genève sjön och Neuchâtel sjön, som tidigare framstått som under av renhet, håller nu i allt snabbare takt på att angripas av igenväxningssjukan. Från Västtyskland uppges att Bodensjön nu måste betraktas som döende på samma sätt som Eriesjön. Lago Maggiore (på gränsen mellan Italien och Schweiz) och Oslofjorden håller på att gå samma öde till mötes.

Även Medelhavet är på längre sikt i farozonen. De självrenande krafterna orkar inte i längde ta emot de enorma mängder föroreningar som släpps ut från Tel-Aviv till Gibraltar.

Östersjöns tillstånd är inte så mycket bättre. Ja, till och med världshaven har i förfärande grad blivit förorenade. Sommaren 1970, då Thord Heyerdahl och hans män gjorde en resa över Atlanten i en Papyrusbåt, blev de nästan skräckslagna över vad de fick se mitt ute på oceanen. Stora områden var täckta med oljeklumpar, skum, slam och andra flytande föroreningar. En del dagar bjöd det dem emot att bada.

● Vattenproblemet är som synes kolossalt. Nog vill det till att vi mobiliserar alla tänkbara krafter för att hejda förödelsen. Det måste skapas ett effektivt "maskineri" för den internationella samordningen, och enbart förberedelserna härför tar självfallet sin rundliga tid. Vad sedan skall komma blir naturligtvis beroende av ekonomiska resurser, samarbetsvilja och prioriteringsmöjligheter.

Framför allt gäller det väl dock att hugga huvudet av prestigedjävulen, var han än råkar dyka upp. Detsamma gäller profitdjävulen, även om högst densamme råkat klä sig i de mest förföriska fårakläder. ■

Du rökare, vet du om att din rökning är problem för icke-rökare. Ta din tobaksrök t ex. Så här säger professor Åke Nilzén, chef för allergologiska kliniken: — Det är förvånansvärt många bland våra patienter som är överkänsliga mot tobaksrök. Den ger dem svidande ögon, svullna nässlemhinnor, hosta och t o m illamående! Jag tror inte att rökarna har klart för sig hur otroligt vanliga sådana reaktioner är. Att icke-rökaren som vistas i en rökig lokal dessutom får i sig ca 1/10-del av den rökmängd som den rökande själv drar in förbättrar inte saken.

Ur KS-nytt 3/71

SVEN O. BERGKVIST

Den nya sjön i Paradiset

Hade Erik Vetterström vetat vad det här knoget egentligen skulle innebära så hade han väl inte tagit det. Han hade väl försökt sälja kåken till någon sportstugefantast, också han, och sedan följt med de andra nordåkraborna till tätorten nere vid kusten.

Eftersom byn var dömd en gång för alla. Det började med att skolan lades ned. Fanns inte tillräckligt många barn längre för att den skulle motiveras enligt lag och paragraf. Siffran sjönk under den bestämda kvoten, som det hette. Familjerna tvingades flytta. Sedan stängde affärn. Kundkretsen var för begränsad för att den skulle vara lönsam. Fler och fler drog åstad. Det mesta upphörde. Gamla snickarglada Folkets Hus gick under klubban till en stockholmsdirektör. Det var han som skulle bli Erik Vetterströms arbetsgivare...

För Vetterström var envis som synden. Han ville inte ta skeden i vacker hand och bli tätortsmänniska. Det var ju i alla fall här han hade levat och bott i hela sitt liv. Arbetat i skogen. Först med timmersvans, bågsåg, yxa och barkjärn. Sedan med motorsåg. Men när Bolaget satte in väldiga maskinella vidunder och gjorde kalhyggen av hela trakten — då kunde han inte hänga med längre, lika lite som de flesta andra. Det blev arbetslöshet i Nordåkra. De moderna skogsarbetarteknikerna, avverkningsmaskin- och traktorförarna, bodde på annat håll och pendlade i bolagsbuss mellan arbetsplats och hemort.

Det fanns inte längre någon motivation — som man uttryckte det — för det vanliga skogsarbetet och därmed heller inte för folk att bo just i Nordåkra. Men motivera mej hit och motivera mej dit, tänkte Vetterström. Jag stannar där jag är om jag så ska

svälta mej fram. Och kvar blev han — och så hände det sej då en vårlig dag att han träffade den nye Folkets Hus-ägaren på vägen som ledde genom den övergivna byn.

Brastén hette han — presenterade sej käck och hurtigt och på äkta huvudstadsdialekt. Liten och spenslig i kortbyxor och med en liten toppluva på hjässan. Vetterström kände sej grov och dum där han stod framför honom. Ville först bara förbi och det i rappet.

Men Brastén lade sin smala, förnäma hand på hans axel och ville tala med honom.

— Jag har hört att det ska finnas en äkta nordåkrabo kvar här, sa han och språkade fint och i näsan. Det är alltså ni?

Vetterström erkände det, lite skamsen, men vad skulle han nu göra? Brastén bjöd på cigarr och tyckte att de skulle säga du. De var ju i alla fall grannar här i paradiset — för nog var väl Nordåkra ett verkligt paradis? Skönare trakt hade Brastén aldrig kunnat tänka sej. Naturen var fantastisk. Höga berg och djupa dalar. Luft att andas, för faen. Överhuvudtaget avstressande i allra högsta grad! Klart att det kunnat vara lite skog här. Men man fick ju förstå den moderna utvecklingen med kalhyggen. Fabrikerna behövde trä och på fabrikerna vilade det svenska välståndet.

Menade Brastén. Förklarade sej nöjd med köpet.

— Hm, sa Vetterström, alldeles som om han fått något i halsen.

— Det är emellertid en sak, sa Brastén. Vi har ingen sjöutsikt och det måste vi helt enkelt ha, fortsatte han och pekade mot gamla Folkets Husverandan, där hans hustru satt eller

vem hon nu var, denna kraftiga, rödhåriga donna med ett halvmeterlångt cigarrettmunstycke i ena handen och en liten skällande vovve i den andra. Hon är alldeles tokig i sjöutsikt och är därför inte på så bra humör i dagens läge, sa direktören. Eftersom vi nu är bröder kan jag gott tala om för dej att hon hotar med att skiljas om hon inte får en sjö, viskade han. Du måste hjälpa oss...

Vetterström blev mer och mer förvirrad och undrande. Han visste inte vilken fot han skall stå på.

Allting var en enkel grej, trodde Brastén. Det rann ju en bäck alldeles utanför knuten. Det kunde inte vara någon större sak att gräva en sjö i anslutning till den. Och sedan kunde man vila ögonen på den, bada om man hade lust och så plantera in ädelfisk, förstås.

— Hm, sa Vetterström — antagligen var det cigarren det berodde på.

Han var inte van vid sådana, eftersom han ju snusade i vanliga fall.

— Ska vi säga fyra tusen i ett för allt! sa Brastén. Det är ett beting som heter duga, va?

Utan att Vetterström riktigt fattat hur det hade gått till så hade han bestämt sej och tackat ja. Det var i alla fall ett arbete det rörde sej om! Och pengar behövde han för att kunna överleva i Nordåkra. Han slog alltså till — och på aftonen samma dag stod han där plötsligt med fyra tusenlappar i näven och hade bara att skriva på ett kontrakt! Det var helt enkelt fantastiskt. Det här kom sannerligen som från himlen. Och nog skulle han klara av den här saken. Han var ju van att arbeta, och arbeta hårt, sedan barnsben.

Denna novell handlar om miljö. Den livsmiljö där arbetslöshet och sk strukturrationalisering är välkända fenomen. SVEN O. BERG-KVIST har också i den roman som kom ut på Författarförlaget i höstas Misstag på söndag — i en satirisk form tagit upp miljöfrågor.

Redan dagen därpå gick han till verket med spade och spett och annat som behövdes. Hans uppfattning var att han skulle gräva ned tåkten på norrsidan och leda bäcken in i den. Det skulle väl vara lämpligt, tyckte också Brastén — till att börja med. Men hans hustru eller vem hon nu var hade en annan mening. Den sjön skulle hon inte se riktigt så bra från verandan. Därför föreslog hon, och det med karlaröst, att sjön skulle placeras på den öppna platsen på sydsidan — den som vette mot bergknallen. Då skulle utsikten bli bättre — och det tyckte plötsligt också direktören själv när han tänkt rätt på saken.

Vetterström blev mycket betänksam, men vad skulle han nu göra; han hade ju fått sina pengar och det stod "sjö till uppdragsgivarens belåtenhet" på kontraktet. Det var bara att bita i det sura äpplet. Men pinmon var verkligen i hårdaste och besvärligaste laget redan från början...

— Snart är vårt paradiset fullbordat, gumsan, sa direktören och småhoppade av iver och glädje medan han blandade en drink till sej och kvinnan. Skål, Lillan, sa han när han var klar och hon reste sej ansträngt ur vilostolen och gick honom till mötes, huvudet högre, och så utbringade de då en skål för den nya sjön i paradiset.

Vetterström jobbade som en besatt hela dagen. Svettades och slet och började så smått svära. Det klang om spettet. Det yrde kring spaden, men rätt som det var tog det emot. Satans stenbumlingar. Det här var inte precis som han hade tänkt sej. Men han gick på och gick på och gick på så att gnistorna stod som skyar kring stövelskaften. Han var inte den som tänkte ge sej.

— Det går ju bra! sa broder Brastén där han solade tillsammans med sin kvinna på verandan. Tänk va dom kan i alla fall här på landsbygden! Och det är nog sant som det är sagt att det är tåga i norrlänningarna...

Också den manhaftiga donnan verkade nöjd och avspänd nu. Hon till och med kvittrade lite efter fjärde glaset.

— Det är karlatacter, det där, måste hon erkänna och samtidigt såg hon på sin äkta hälft — eller vem nu broder Brastén var — med en outrannsakerlig blick.

Denne vek undan.

— Ja, var och en har ju sin uppgift att fylla här i världen, sa han lite snarstucket.

Vetterström fortsatte, dag efter dag, från bittida till sent, och de första två veckorna gick väl i alla fall an. Men ju närmare bergkullen han kom, ju hårdare och besvärligare blev det. Och inte gjorde det det hela bättre att sommargästerna började komma mer allmänt nu. Ibland hade han en ring av åskådare omkring sej. Det hände att det var nära att han bad dem alla åka åt fanders.

Brastén och hans kvinna var stolta över sin idé och såg som vanligt på från verandan — då de inte drog sej undan för en liten siesta, som de kallade det.

Varje dag ett steg längre in i paradiset, blev den fyndige Brasténs ordspråk — som efterhand blev ett ordstäv också för de andra semesterfirarna.

Men en dag gick en stadig sörlänning fram till Vetterström och sa rent ut: — Hur i helsike kan du gå på nånting sånt här, man. Det här är ju omänskligt.

Då var det som om Vetterström

vaknade till inför situationen. Han slängde spade och spett och stegade utan krus och krusiduller fram till verandan, där herrskapet Brastén — eller vad man nu skulle kalla dem — just satt och njöt av eftermiddagsgrogen. Han visste inte varifrån ilskan kom. Den bara plötslig blossade upp inom honom och han sa sitt hjärtas mening:

— Ni kan göra eran förbannade sjö själva! När den nu ska ligga så där tokigt. Hade jag fått gräva den på norrsidan hade det varit en annan sak. Men det här var aldrig meningen när vi gjorde oppet. Satans högfärdsslödder!

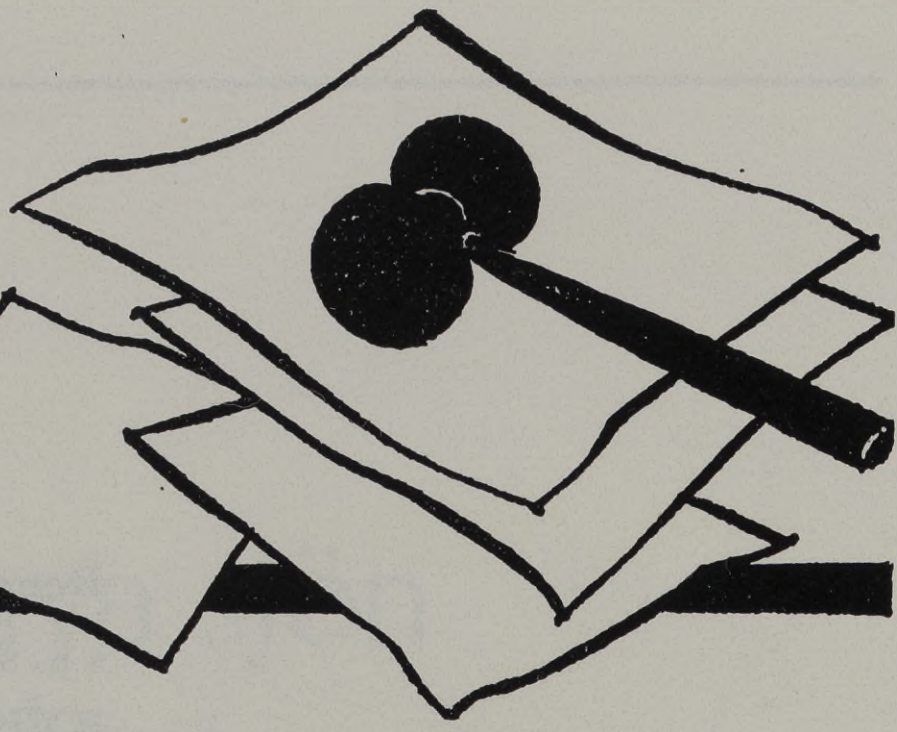
Brastén tappade glaset. Kvinnan tog sej åt hjärtat; aldrig hade hon blivit mer förolämpad. Mannen hänvisade till kontraktet när han väl lugnat ner sej, och han hänvisade speciellt till orden om "sjö till uppdragsgivarens belåtenhet". Hustrun eller vem hon var skratade och grät om vartannat. Skulle hon inte få någon sjöutsikt? Vad var det egentligen för service på landsbygden?

— Uppgjort är uppgjort, Lillan, tröstade direktören. Han kommer inte ifrån det. Och det sipprar ju fram vatten, sa han till Vetterström. Bara du skyndar på ska du se att allting blir klart under den här månaden. Den behöver ju förresten inte vara så stor...

Men Vetterström hade fått nog och han gick hem mitt under arbetsdagen. Morgonen efter lämnade han tillbaka pengar och kontrakt och tackade för sej. Sedan började han packa. Och det kändes inte fullt så svårt att lämna Nordåkra som han hade trott...

När han passerade Folkets Hus var det igenbommat och uppenbarligen hade också Brastén och kvinnan lämnat paradiset. ■

RHL INFORMATION

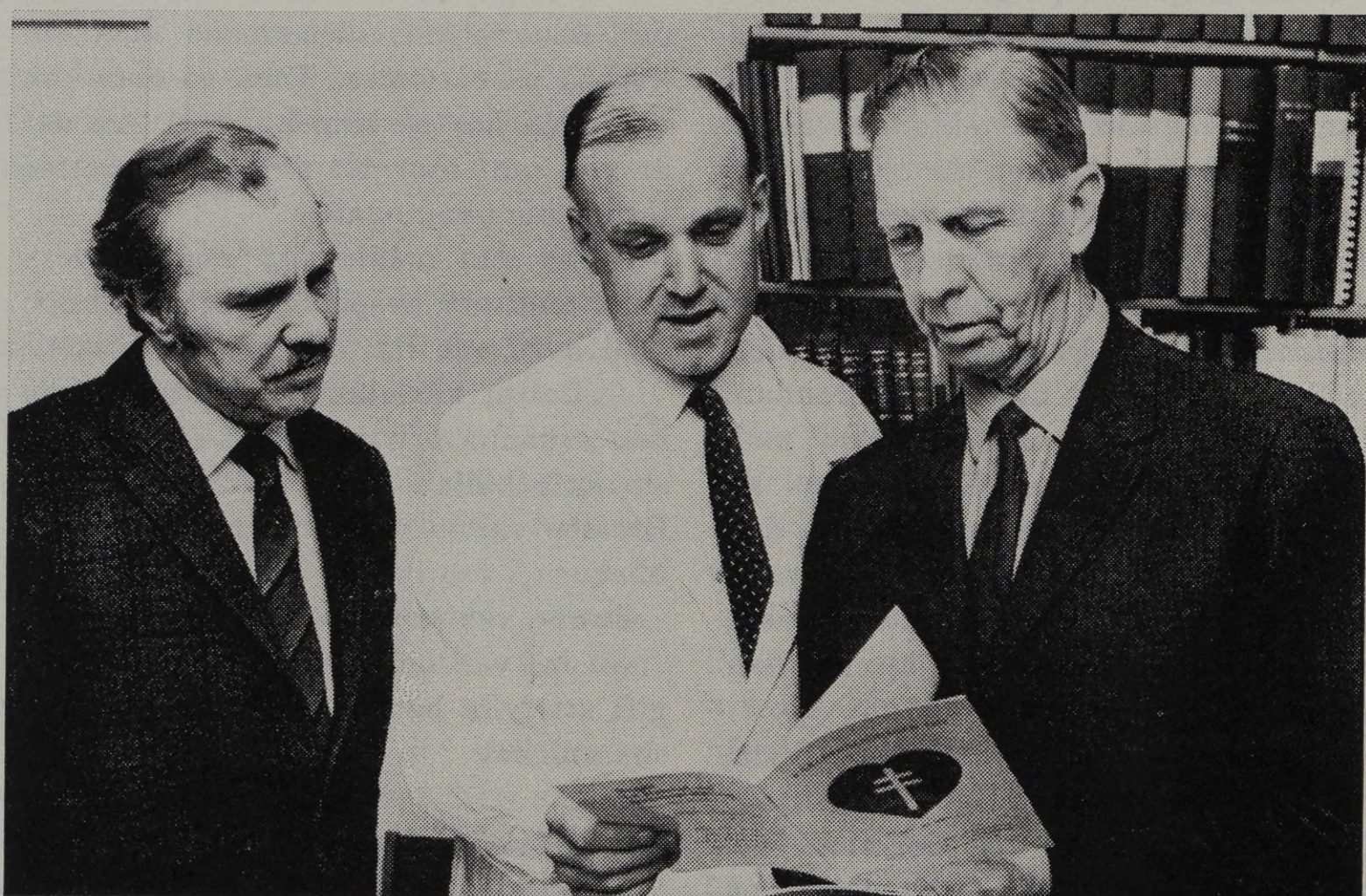
Utställningen om hjärtat gav Jönköping olika erfarenheter

Under världshälsoåret 1972 pågår som bekant en del aktiviteter. På "Hjärtats dag" den 7 april invigdes en skärmställning som skall cirkulera i hela landet.

I Jönköping invigdes den av docenten vid medicinska kliniken i Jönköping Dr Sven Nilsson, på stadsbiblioteket i närvaro av ett 20-tal inbjudna.

Dr. Nilsson framhöll i sitt invignings-tal att hjärtinfarkterna ökat oroväckande i Sverige i förhållande till vissa andra länder, utom Finland som har tre gånger fler hjärtinfarkter än vårt land, under det att ex Japan ligger betydligt bättre till. I Sverige inträffar cirka 500 fall per 100 000 innevånare mot att Japan endast har ett 50-tal. Män drabbas mer än kvinnor. Förr var sjukdomen en direktörssjukdom, men nu är det mest folk i socialgrupp 3 som råkar illa ut. Hjärtinfarkterna är fortfarande en gåta för läkarvetenskapen och forskarna och ingen kan ännu lösa gåtan om hjärtinfarkter. Vad vi vet är att stress, fet mat, socker, lite motion m m bidrager till hjärtinfarkt. Dr. Nilsson gav därför rådet att "hålla igång". Gymnastik, långa promenader, de som röker bör helst sluta röka. Låt läkaren kontrollera blodtrycket som är en av de många orsakerna till infarkter. Det är som alltid lättare att förebygga än bota slutade doc. Nilsson.

När detta skrives pågår utställningen på fyra platser i länet. Våra medlemmar har haft till uppgift att bevaka utställningen och bli tillse att material finnes, dels från nationalföreningen mot hjärt och lungsjukdomar, men också från vårt förbund. Brosyren "Osynligt handikapp" har haft en

Från vänster sekreteraren i "Regionala kommittén för hälsovårdsfrågor" förste landstingsassistent Ingemar Florberger, docenten vid Jönköpings med.klinik, dr Sven Nilsson och ordföranden i Centralorganisationen för Hjärt- och Lungsjuka i Jönköpings län, Hadar Hallén.

strykande åtgång, men också Status som utdelats gratis till besökarna.

Utan att här ingå med någon kritik mot organiseringen och uppläggningsen av utställningen har vi nog en del att erinra. Bli var inga pengar anslagna till annonser och reklam. Därför har icke allmänheten alltid vetat om den dels kom meddelandet om utställningen försent för att effektivt kunna organisera upp ett helt län med alla dessa små som stora samhällen där utställningen borde visas. Länsläkarna som närmast skulle bära ansvaret har åtminstone i detta län icke lagt ned mycken möda och tid på att följa upp utställningen, liksom hälsovårdsnäm-

terna som bli skulle svara för transporter och lokaler. Här i Jönköpings län finns något som heter "Regionala kommittén för hälsovårdsfrågor", som i huvudsak organiserar denna sk minniutställning, men våra föreningar och enskilda medlemmar har icke sparat någon möda för att bevaka och även organisera uppläggningsen av utställningen, som ändå är nog så viktig i en tid då hjärtinfarkterna härjar vårt land mer än någonsin.

Vi får hoppas att denna utställning ändå varit en tankeställare för dem som haft förmånen att komma i kontakt med den.

Gustav Englund

Karlskoga mönster för en lokalförening framhöll

Bo
Martinsson

Ca 150 personer hade mött upp för att fira Karlskoga Konvalescentförenings 20-årsjubileum. Som vanligt vid sådana här jubileumsfester hölls det en mängd tal.

Först i raden var förbundsordföranden Bo Martinsson från Stockholm. Han framhöll Karlskogaföreningen som ett mönster för hur en lokalförening skall arbeta och hyllade den för deras många och stora insatser.

Därefter kom ordföranden i Örebro läns centralorganisation, Alfred Lindahl, Örebro.

— Jag är stolt över att vara ordförande i en centralorganisation med en sådan här livaktig förening, sa han bl a. Han strödde också fler rosor över den jubilerande föreningen innan det blev dags för en av Karlskoga kommuns representanter, kommunfullmäktiges ordförande Nils Söderholm.

— Det går inte med ord att beskriva vilken nytta den här föreningen gjort i vår kommun, sa han bl a. Detta gäller inte minst de samhälleliga insatser som gjorts.

Lagidrott skapar gemenskap visar man i Göteborg

Handikappidrotten torde numer ha bevisat sitt värde i att förbättra fysik och att bidra till habilitering. Simföreningen för Alla Handikappade, Göteborg (SFHG) gör experiment som är parallella med den princip som f d De Vanföras Riksförbund, numera De Handikappades Riksförbund, en gång formulerade och handlade efter, bl a med återanpassningskurser för svårt handikappade på Vejbystrand — något som sedan blev norm för handikappstöd: **i n t e g r e r i n g**.

I december 1971 gjorde SFHG försöket att anordna tävlan mellan handikappade och icke-handikappade simmare. Genom att då matcha inte alldeles tävlingsrutinerade simungdomar mot tävlingsvana men handikappade simmare, sökte man uppnå viss jämvikt mellan parterna. Dessförinnan hade givetvis uttagning skett enligt konstaterade resultattider. Slutresultaten visade ingen större skillnad mellan lagen, än vad som är normalt i amatörtävlingar — d v s handikappen var inte hinder för jämförbar tävlan i och för sig, trots flera slag av handikapp: CP,

blindhet, mental retardation, ben- och armamputationer m m.

Nya tävlingar

Med nästan samma lag fast ungdomarna denna gång var mer tävlingsvana, ordnades nu i april ånyo en tävling, i Valhalla. För att utvinna större nyanser mellan prestationerna, hade SFHG:s tränare, Jan Wingfors, som också bl a tränar det deltagande GKK Najadens ungdomar, arrangerat tävlan i par — två simmare tävlade i varje heat. Detta visade sig stegra tävlingsintensiteten mellan simmarna och inte minst spänningen bland åskådarna. Uppgörelserna var dramatiska med bara skiljande millimetrar och sekundelar. Särskilt den avslutande lagkappsimningen demonstrerade hur välträning och viljekraft kan övertrumfa handikapp; SFHG som i början låg en bassänglängd efter, kämpade sig mot slutet nästan jämsides med Najaden — som dock vann — med största rätt ty ungdomarna visade en brinnande tävlingsfrenesi. Det var samtidigt en sorts examen för GKK Najaden och föräldrar som följt med fick samtidigt uppleva sina ungdomars tävlingsvana och hur föga ett handikapp påverkar en individs simglädje och tävlingsvilja.

Lagidrott skapar gemenskaper och kan hjälpa människor över en del svårighetsvallar.

Erland Dahm

Pristagare *bildkryss nr 4*

Fru Nanna Wallin, Skärmarbrinksvägen 39, 122 38 Enskede
Gerda Aronsson, Sveavägen 11, 961 000 Boden
Ingrid Nilsson, Ljungbygatan 7, 260 70 Ljungbyhed

RÖDFÄRG

Vår nya prislista gällande för 1972 upptager vit linoljefärg, Dalbränd stubbtjära, impregneringsolja, portfärg, asfalttjära, taktjära, borstar m m. Ring eller skriv och begär prislistan, den sändes gratis och franco omg.

FÄRG & CEMENT

Ulfshyttan, 781 00 Borlänge

Tel. 0243/510 62, kontors- och affärstid 9—12, 13—17, lörd. stängt. Ombud antages ej.

Gynna
svenskt
näringsliv

tex allmän höjning av tobaksskatten eller selektiv avgiftshöjning på cigaretter som bedöms vara särskilt hälsofarliga, förbud mot försäljning till minderåriga m m.

4. **Restriktiva åtgärder** som begränsning eller förbud mot tobaksreklam, begränsningar av rökningen i massmedia, förbud mot rökning i offentliga lokaler m m.
5. **Forskning** för att få fram mindre skadliga cigaretter m m.

Om man bestämmer sig för att försöka uppnå ett mindre rökt samhälle är det väsentligt att man uppnår en balans mellan de olika åtgärderna. Upplysningskampanjer mot rökningen blir betydligt mindre verksamma om man parallellt tillåter reklam för rökning. Kombinationer av detta slag kan lätt göra allmänheten immun mot framtida upplysningsverksamhet. Rökavvänjningskliniker bör byggas ut i takt med övriga åtgärder så man inte behöver riskera att de blir helt överbelastade eller alldeles tomma. Restriktiva åtgärder bör föregås av upplysning så att man i största möjliga utsträckning eliminerar irritationen och missnöjet över de nya bestämmelserna.

RÖKAVVÄNJNINGSKLINIKER

Rökavvänjningskliniker finns ännu så länge endast i ett fåtal större städer i Sverige. Behandlingen som omfattar omkring 12 besök i 2 månader består av individuell medicinsk behandling, gruppterapi eventuellt förenad med hypnos där man öppet diskuterar problem som sammanhänger med rökstoppet. I speciella fall använder man sig av aversionsterapi dvs en metod som vill få rökaren att associera rökningen med olustkänslor genom att rökaren erhåller elektriska stötar när han röker.

Vilka motiv har de som söker upp rökavvänjningskliniker? Dr Ture Arvidsson som förestår Stockholms rökavvänjningspoliklinik i Gubbängen redovisar i en undersökning följande motiv.

Tabell I. Motiv för rökavvänjning

	%
Dålig kondition	34
Luftrörsbesvär	23
Besvär från hjärta och kärl	17
Halsbesvär	15
Magbesvär	10
Cancerrädsla	10
Ekonomiska skäl	9

Det är således uppenbart att fysiska besvär av rökningen är huvudmotivet för rökavvänjning. De som söker har i allmänhet även psykiska besvär. Följande tabell redovisar hur patienterna själva uppskattar sina psykiska besvär.

Tabell 2. Förekomst av nervösa besvär hos patienterna

	Män	Kvinnor
	%	%
Inga nervösa besvär	32	12
Lättare nervösa besvär	28	16
Måttliga nervösa besvär	20	20
Svårare nervösa besvär	20	34

Behandlingen vid Stockholms rökavvänjnings klinik resulterar i att 85 % av patienterna är rökfria vid kursens slut, 56 % efter 2 månader och endast 35 % efter ett år. Den sistnämnda siffran kan tyckas vara låg men man får komma ihåg att flera av de som slutar röka kan få personer i sin omgivning att också sluta röka. Dessutom kommer flera av de som misslyckades första gången tillbaka för nya försök.

Vad är det som gör att man så ofta återfaller i de gamla vanorna. Följande skäl redovisades i Stockholmsundersökningen. Observera att flera orsaker kunde anges varför procenttalet överstiger 100.

Tabell 3. Orsaker till att man börjar röka igen

	Män	Kvinnor
	%	%
Personliga kriser, nervösa besvär	50	85
Starkt rökbegär	58	31
Provrökte utan röklust	15	5
Viktökning	4	5

Viktökning är en vanlig företeelse när man slutar röka men är tydligen inte så ofta anledning till återfall. 30 % av kvinnorna och 60 % av männen ökade mellan 2 och 10 kg i vikt.

RÖKAVVÄNJNINGSKLINIKERNAS EKONOMISKA BERÄTTIGANDE

Verksamheten skall givetvis i första hand ses som en välbehövlig serviceåtgärd åt de som har svårt att sluta röka röka på egen hand. Är då denna serviceverksamhet ekonomiskt berättigad? Ja, i allra högsta grad. Amerikanska undersökningar visar att ett rökstopp under en längre tidsperiod (10 år) leder till förvånansvärt stora vinster i form av inbesparade levnadsår. Den som slutar röka i tid vinner alltså avsevärda förbättringar i form av bättre hälsa. Dessa förbättringar kan översättas i kronor genom att

sjukfrånvaron och produktionsbortfallet genom för tidiga dödsfall minskar. Om den ringa kostnaden för rökavvänjningskuren, cirka 200 kronor per deltagare, jämföres med inbesparingen av levnadsår och minskad sjuklighet så finner man att kuren är ett mycket lönsamt projekt ur samhällets sida sett trots det till synes låga utbytet i form av långvariga rökstopp.

ATT SLUTA RÖKA PÅ EGEN HAND

Det är svårt för att inte säga omöjligt att under en längre tid endast röka ett par cigaretter om dagen om man tidigare rökt betydligt fler. Erfarenheten visar att man skall sluta helt om man skall ha en chans att lyckas.

Man bör under den första tiden försöka undvika att komma i kontakt med saker som är starkt förknippade med rökning: alkohol, kaffe (pröva med té en tid!), umgänge med rökare, om man känner att de gör en rökugen.

Givetvis bör man göra sig av med allt vad rökverk heter och ställa undan askkoppar och cigarettändare.

Det är i allmänhet lättare att sluta röka under semestern eller när man inte har så mycket att göra. Motion och vistelse utomhus gör det lättare att sluta röka.

VAD VINNER MAN PÅ ATT SLUTA RÖKA?

Ganska snart efter ett rökstopp märker man att konditionen blivit bättre. Orsaken till detta ligger bl a däri att kolmonoxidhalten i blodet sjunkit.

Luftrörs- och halsbesvär blir betydligt mindre framträdande. Rökhostan på morgonen försvinner och man blir inte flåsigt eller får hjärtklappning bara man går upp för en trappa.

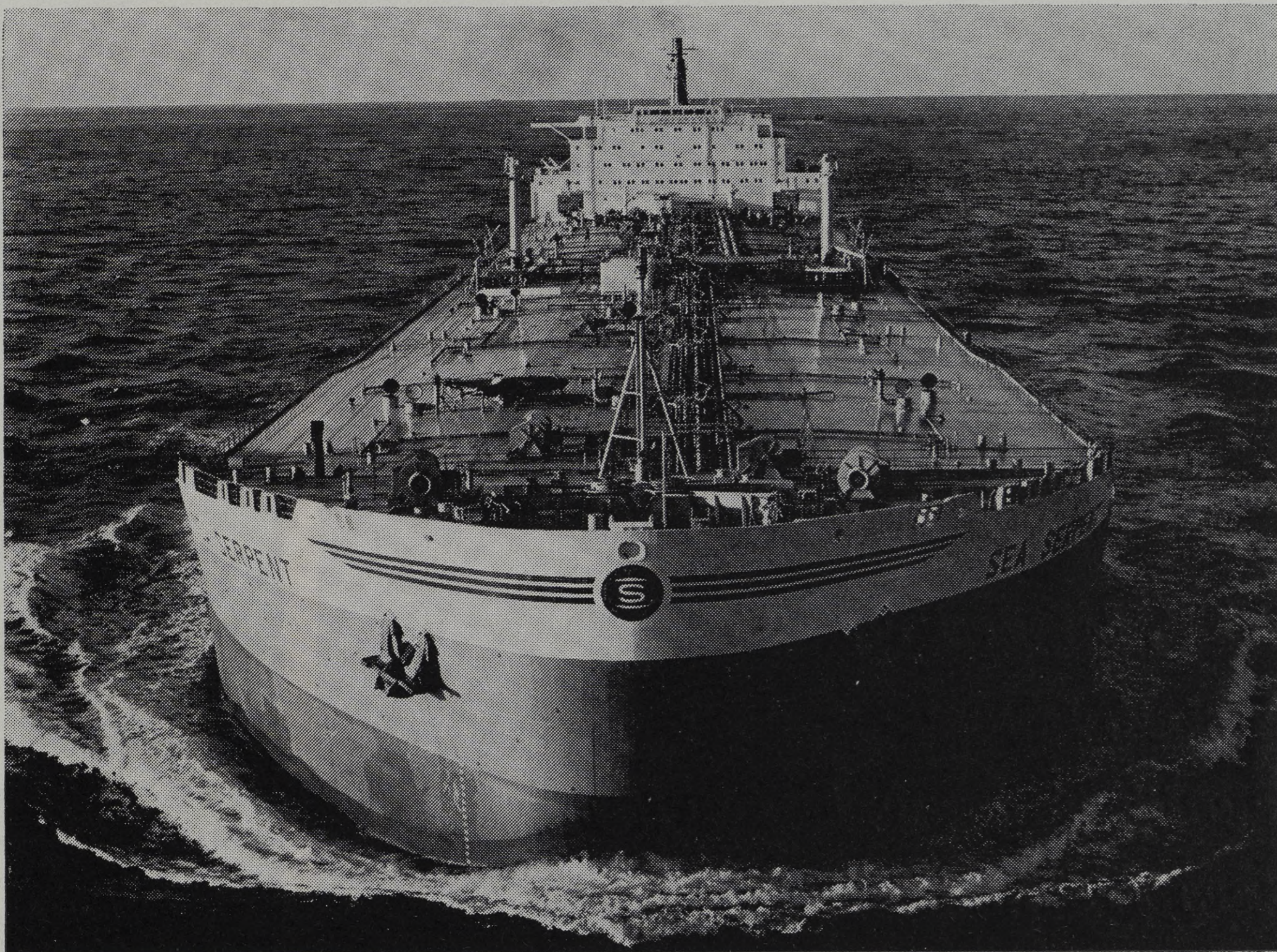
Luktsinnet förbättras i takt med att den före detta rökarens kläder och hem luktar allt mindre inpyrt.

Om du rökt för tex 3 kronor om dagen kan du lägga undan denna summa varje dag. Efter ett år kan du åka till Ceylon eller Marocko.

Risken för hjärtinfarkt och lungcancer blir mindre för varje år som går efter rökstoppet. Efter något år blir risken inte större att avlida i dessa sjukdomar än för de som aldrig rökt.

De flesta tecken tyder på att det inom ett fåtal år kommer att bli fler som slutar än som börjar röka. Vi kommer då troligen att få en accelererad process eftersom det kommer att bli alltmer "ute" att röka. Den sociala atmosfären kommer därvid att bli ett stöd för att sluta röka och inte som nu ett stöd för rökningen. ■

Kockums i Malmö, skeppsbyggeriet som är fartygsfabrik.

Sea Serpent av Göteborg, 255.450 tdw, 16 knop, levererad av Kockums 1971.

Europarekord

Var 45:e arbetsdag kölsträcker vi akterskeppet till en ny 255.000-tonnare i Kockums byggdocka, där två fartyg alltid är samtidigt under byggnad.

Var 45:e arbetsdag levererar dockan ett nytt tankerskrov utrustat till cirka 80 procent.

Var 45:e arbetsdag överlämnar vi en ny 255.000-tonnare till beställaren och hinner årligen med fem leveranser på tillsammans 1.280.000 ton dw.

Effektivitet

Inget varv har hittills arbetat effektivare, även om vissa japanska varv med fler bäddar och betydligt större personal nått högre produktions-siffror. Vi vågar nu hoppas på en stabil lönsamhet, som kan garantera företagets fortbestånd även under hård internationell konkurrens. En sådan garanti har vi också i fortsatt intensiv forsknings- och utvecklingsverksamhet i fråga om såväl fartygskonstruktioner som produktionsmetoder.

Vi har baserat vårt byggsystem på en datastyrd analys av hela konstruktions- och byggnads-proceduren. Vi koncentrerar oss på stora

tankfartyg och vårt skeppsbyggeri omvandlas alltmer till en fartygsfabrik, där vi specialiserar oss på hanteringen av stora och tunga sektioner med rationella och moderna hjälpmedel.

Arbetsmiljön

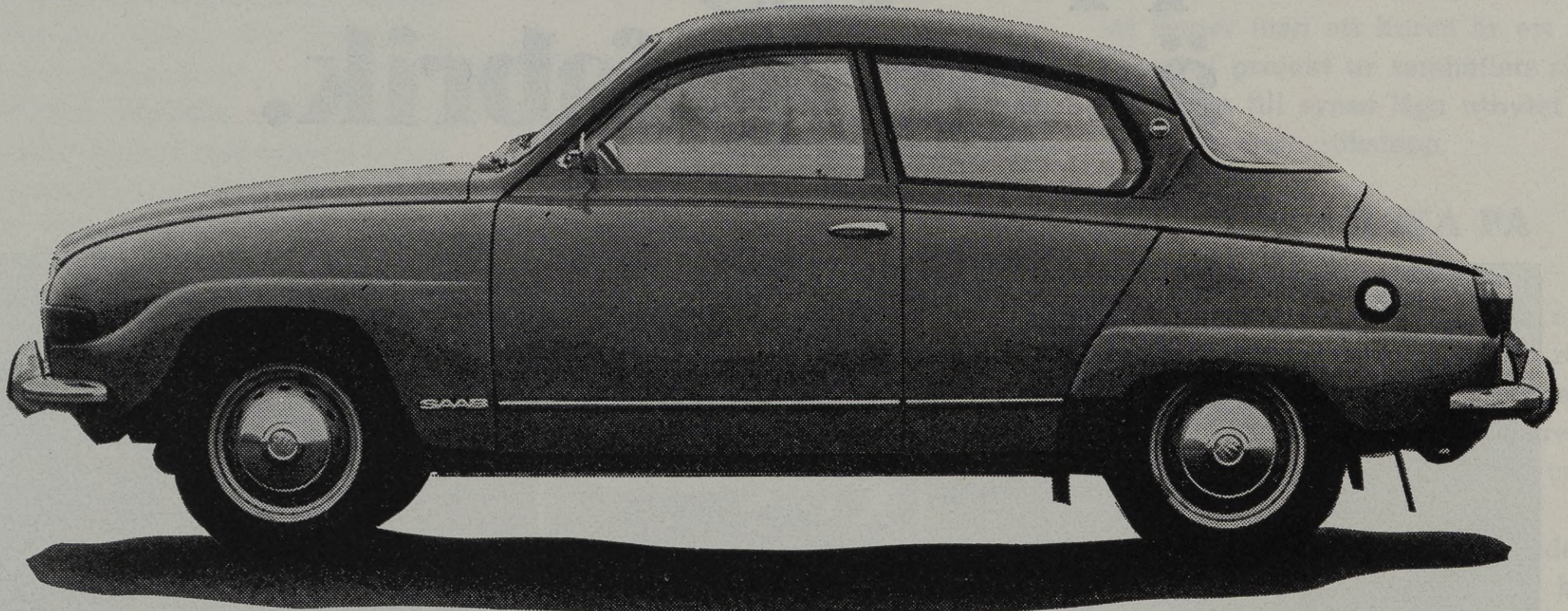
Trots en allt högre rationalisering med datorstyrd konstruktion och produktion är arbetsuppgifterna ofta fria och omväxlande. Det ställer krav på individerna. Särskilt i fartygens utrustningsskede fordras en utpräglad vilja till hänsyn och samarbete mellan olika yrkeskategorier.

Stora ansträngningar görs för att anpassa arbetsplatser och arbetsförhållanden till individerna och genom samråd får de anställda vara med och påverka sin och företagets utveckling.

KOCKUMS
MEKANISKA VERKSTADS AB · MALMÖ · SWEDEN

Toppvinst i RHL-lotteriet 1972

SAAB V 4 Sedan 1972

Dessutom

FÄRG-TV, Luxor Prisma

TV svartvit, Luxor

Stereoanläggningar, Luxor Dirigent

Bonniers Trebandslexikon

Kaffebryggare, General Electric

Linnevaror, hushållsartiklar m.m. m.m.

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

5.240 värdefulla vinster

RIKSFÖRBUNDETS FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1972

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott
+ porto eller

..... st. lotter à 2:— att sändas varje månad
fr. o. m. juni t. o. m. sept. 1972 mot postförskott
+ porto.

Dragningslista medföljer gratis.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv.

Status 6/72

Frankeras
med
brevporto

RHL-lotteriet

Box 3196

103 63 Stockholm

**LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU**

**Sammanlagd vinstsumma
över 200.000:—**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!